

RESSÓ

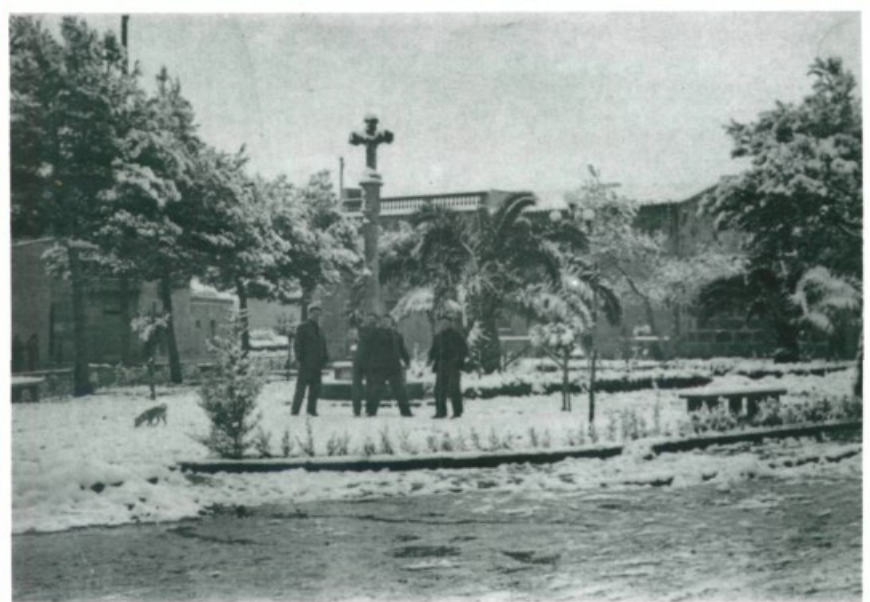
DE CAMPOS

REVISTA MENSUAL

Any 4, Núm. 27 - Març 91 - 200 Ptes. (I.V.A. Inclòs)

- ENTREVISTA A NA COLOMA AGUILÓ MOLL (NA COLOMA BOIXA).
- LES TORRES DE DEFENSA DE LA VILA.
- FONTS ORALS (DE MATANCES)
- ESPORTS

RESSÒ

Revista mensual
 ANY 4
 Març 1991

Edita: Obra Cultural Balear de Campos
 Informació i Correspondència:
 Apartat de Correus Núm. 40 - CAMPOS
Coordinador: Joan Adrover i Mascaró
Coordinador Fotografia: Fotos Vidal

COL.LABORADORS:

Miquel Adrover i Monserrat
 Miquel Adrover i Mascaró
 Xesc Adrover
 Toni Amengual
 Margalida Ballester
 Sebastià Covas
 Damià Huguet
 Joan Juan Pons
 Clementina Kokkelink
 Josep Lladó
 Jaume Lladó
 Gori Mas
 Magdalena Mas
 Joan Monserrat
 Miquel Monserrat
 Pere Ollers
 Antònia Serra
 Antònia Sitjar
 Damià Andreu Verger
 Núria Vives
 Sebastià Moranta
 Magdalena Juan
 Guillem Mas i Forteza
 Apol·lònia Vanrell
 Maria Barón
 Monserrat Alcaraz
 Arnau Perelló
 Francesc Miró
 Josep Antoni Sala
 Margalida Martorell
 Francesc Blasco
 Margalida Oliver
 Pere Adrover
 Esteva Tomàs
 Francesc Mas
 Guillem Mas i Ferrari
 Damià Prohens
 Miquel Bordoy
COLLABORACIÓ ESPECIAL:
 Gabriel Janer i Manila

Subscripció: 2.200 Ptes. anuals
 Preu d'aquest exemplar:
 200 Ptes. I.V.A. (Inclòs)

Dipòsit legal: PM.951-1988

Maquetatge i Impressió:

A **ADROVER - CAMPOS**
 Tel. 65.02.02

Portada: Sebastià Moranta
 FOTO VIDAL

Índex..... Pàg. 2
 Editorial Pàg. 3
 Diuen que Pàg. 4
 Cartes dels lectors..... Pàg. 5
 Especial I Centenari de les
 Germanes Missioneres dels
 Sagrats Cors Pàg. 6 a 8
 D. Francesc de Borja Moll Pàg. 9 a 10
 Dia Escolar de la No-violència
 i la Pau 1991..... Pàg. 11
 Les Torres de defensa de la vila.... Pàg. 12 - 13
 Avançar-se a les institucions Pàg. 14
 Torrentada ve, Torrentada va Pàg. 15
 Esplai, ara més que mai..... Pàg. 16 - 17
 La prevenció de la càries infantil ... Pàg. 17
 Fent una volta per la vila..... Pàg. 18 - 19
 Fonts Orals (de matances) Pàg. 20 - 21
 Pel seu nom els coneixereu Pàg. 22
 Quin temps era aquell!..... Pàg. 23
 Que volen aquesta gent?..... Pàg. 24 - 25
 Els ocells del nostre terme Pàg. 26
 Els cuiners del rei Pàg. 27
 L'opinió dels ciutadans americans
 sobre la guerra del Golf..... Pàg. 28 - 29
 Fra Joan Ballester,
 català de Mallorca Pàg. 30
 Esports Pàg. 31 - 34
 Reportatge..... Pàg. 35

L'equip de Ressò vol posar de manifest, una vegada més, que només s'expressa la seva opinió als articles signats per la Redacció i per l'Editorial. Els altres són d'exclusiva responsabilitat dels autors, que exerciten el dret constitucional de la llibertat d'expressió mitjançant la Revista Ressò.

FRANCESC DE BORJA MOLL: GRATITUD

La mort de Francesc de Borja Moll ens empeny a fitar els esquemes d'un agraïment que no tendria límit. S'ha escrit, s'escriu, i s'escriurà molt sobre aquest il·lustre menorquí que va saber mantenir la llengua catalana com a flama de tot un poble, de tota una nació que no vol renunciar als seus drets ni a la seva personalitat. Un home com ell, «un home de combat», també ell, prosseguidor de l'Obra del seu mestre, mossèn Antoni Maria Alcover, va més enllà de tota referència circumstancial que pugui enaltir, ben profundament i amb perseverància, la saviesa i la humilitat d'un home que al llarg de tota la seva vida va treballar, amb constància i una rigor dignes de tot elogi, per enaltir i dignificar la llengua catalana.

Campos per tant, com a vila assentada en les terres que conformen els Països Catalans, germans de sang, llengua, tradicions, i una història que ens uneix com a poble, no pot, avui, restar indiferent ni fer concessions vanes respecte a la personalitat i l'obra d'aquest home que ens ha deixat un immens legat, que mai no podrem agraïr en tota conseqüència, perquè ultrapassa tots els límits de l'humanisme i els signes de la constància que hem de mantenir com a nació, i com a poble que té en la llengua i en la cultura pròpia la seva major identitat.

Posats a retre memòria als records, s'ha de dir que Francesc de Borja Moll mai no va escatimar cap esforç per ajudar als campaners a conèixer amb profunditat la seva llengua. Va venir diverses vegades a Campos a oferir la porta oberta dels seus coneixements. I no va ésser casual que precisament ell clogués el primer cicle de conferències de Campos, dia 31 d'agost de 1966, amb un parlament titulat «Llengua i dialectes».

Francesc de Borja Moll va ésser un home obert al futur, que coneixia el sentit de la transcendència. I per això mateix va treballar amb tenacitat i constància per normalitzar, assentar i fer viva la nostra llengua en tots els àmbits. El

seu Diccionari Català-Valencià-Balear -hereditat i continuat des de les calaixeres que va obrir mossèn Antoni Maria Alcover- és una obra monumental i única que fins i tot llengües més institucionalitzades que la nostra no disposen d'un material semblant.

No és el cas, però, de referir-nos ara a tota una llarga fila de treballs i accions que va dur a terme Francesc de Borja Moll. La gratitud és immensa.

Aquí, ara, no podem sinó afegir-nos a totes les veus que proclamen l'homenatge més viu i més sincer a un home únic, a una persona en tot sentit admirable, a un personatge que difícilment podran silenciar o desconèixer les generacions que ens han de succeir, perquè els seus treballs en l'àmbit cultural i lingüístic del nostre poble són fonamentals.

Si realment les nostres institucions són sensibles a la cultura i a la llengua pròpies del nostre poble creim que s'haurà de testimoniar, reivindicar i reconèixer obertament l'obra de Francesc de Borja Moll, atorgant-li els honors que es mereix. Una persona com ell, amb tots els treballs i dies que calguin, no la tornarem tenir ni d'aquí a tres-cents anys. Ara que hi som, i que hi som a temps, comportem-nos com a persones cultes i donem-li els mèrits i els reconeixements com correspon, amb rigor, eficàcia i sinceritat.

Clínica Veterinària

C/. Nicolau Oliver Fullana, 1 - Tel. 65.07.31 - CAMPOS

***VACUNES**

***RAIGS X**

***CIRUGIA**

HORARI: Dilluns a Divendres, de 16'30 a 20 h.
Dissabtes, de 10'30 a 12'30 h.

Taller Mecànic CA N'ARNAU

Carrer Provença, 36
Tel. 65.10.63
07630 CAMPOS

FUNERÀRIA MESQUIDA

Telèfon cotxe 908-142180

C/. B. Ballester, 7
Tel. 65.10.87 - 07630 CAMPOS

C/. Sirena, 11 - Tel. 64.01.69
07639 Sa Ràpita

IUEN QUE . . . DIUEN QUE . . . DIUEN QUE

- A en Miquel Segura (àlies «el morraco de Sa Pobla») l'afaitaran en eixut si torna a dir beneïtures des de les pàgines d'U.H.

- A Tola Ferrà (àlies «el cotorrot de Ciutat») li faran el mateix si torna amollar les befes que amolla a la seva columna de «Balears» i del Movimiento Serra i de las JONS.

- A Mas i Mas (àlies «En Jordi de So'n Bayona») li estiraran les orelles si insisteix a escainar des de les pàgines del D.M. sobre fetes que desconeix fins i tot qui l'informa.

- En Cañellas farà els ous en terra si n'Albertí treu la cresta de gall caponador

- Qui avisa no és traïdor
- Les Noves Generacions ja tenen Miss.

- Els teixos tornen a anar

magres

- Un xiprer de la placeta que hi ha quan sortim cap a Felanitx es va morir de pena. Tot d'una en plantaren un altre. Però, qui va plantar el que es va morir?

- De més verdes n'han madurat. I no tot són carxofes a La Sala.

- De les sessions de cinema a «Sa Recreativa» no se'n sap res més.

- Tampoc no se'n sap res de les obres que es fan i es desfan.

- CAMPOS no té res a veure amb un ós, sinó que l'etimologia vé de CAMPUS, que els mossàrabs definiren correctament. En Joan Veny ho ha dit mil vegades.

- Aviat haurem de tornar a parlar del «xiringuitos».

- En deixarem un per finançar la propaganda elec-

toral del PP?

- O en deixarem dos, i així hi haurà més beneficis?

- La cultueta torna a campar amb la seva. Ara faran Jocs Florals.

- I als Jocs Florals llegiran poesies dedicades a sor Maria Rafela.

- N'hi ha que no tenen sentit del ridícu!

- A la Fira de Maig serà gros. N'hi haurà que aferraran cartells al costellam de les vaques.

- I si tanmateix han de guanyar 13 a 0 per què han de fer tantes corregudes?

- El PSOE la farà magra.

- I els comunistes on són, que ja no piulen?.

- Cada poble té el govern que es mereix. Però aquí anam tan magres. . .

- L'Obra Cultural Balear prepara una exposició de lli-

bres d'escriptors campaners que serà molt més ampliada que la que es va muntar l'any 1979.

- A la nova edició de la «Bibliografia dels Escriptors de Campos» hi haurà més de cent noves insercions.

- El cartell de Sa Rua és un insult a l'estètica. Senzillament horrorós.

- Les pasteres del carrer Major ja tenen un color grogós.

- La municipal cada dia fa més mirera.

- Els municipals s'haurien de posar corbatí.

- Un campaner podria ésser nomenat director de RTVE a les Illes Balears.

- L'any que ve, l'OCB de Campos organitzarà l'excursió a Sant Blai amb velomar.

SYP

**SERVEI I PREU
SUPERMERCATS**

**GRAN ASSORTIMENT
EN LES NOSTRES SECCIONS DE:
Carnisseria • Xarcuteria
Fruita • Peix congelat**

**Carrer Nunyo Sanç, s/n. • Tel. 65.06.83
07630 CAMPOS**

**COMPRA VENDA
COTXES D'OCASIÓ**

TOMÀS RIGO VICENS

Nunyo Sans, 26
Tel. 65.24.22

Part.: Tel. 65.05.39
07630 CAMPOS

Restaurant
Ses Roques

TEL. 65.55.14

Ctra. Campos - Colònia de Sant Jordi Km. 7.500 (Mallorca)

Cartes dels Lectors

L'amo en Toni Vidal «Sostre» ens ha fet arribar aquestes gloses fetes no fa gaire amb motiu d'una doble festa familiar. Desitjam que no perdi mai aquest motlos que té d'herència i que en pugui fer moltes més.

NOCES D'OR I NOCES DE PLATA

Jo mai m'haguera pensat poder venir en aqueix acte ja n'ha fets cinquanta-quatre que jo i sa dona estam plegats.

Vos vull dar s'enhonorabona pel gran esdeveniment dia de festa, Guillem per tu i per sa teva dona i també sa meva nora i es meu fill pren part amb ell.

Es dia deu de febrer vint-i-cinc anys fa demà Maria et vares casar amb so fill Sebastià i fins ara tot ha anat bé.

Vos desitj un ben estar riquesa, sort i salut i Nostro Senyor vos ajud pes camí que heu de passar, si en res vos puc ajudar ho faré de molt bon gust.

A ton pare i a ta mare los felicita de bon cor avui fan ses bodes d'or i tu també fas ses de plata una fetxa inoblidable que una família plegada puguin arribar a fer això.

Tots hem de tenir un final, sa carta està ben escrita i es dia que Déu mos crida allà no hi parts ni quarts Visqueu amb salut i pau, en Vidal vos ho desitja.

MATERIALS DE CONSTRUCCIÓ MIQUEL LLADÓ

Avda. La Verge, s/n. - Tel. 65.06.75

Teulera CA'N BENITO

Miquel Torres Bordoy

Camí des Palmer, s/n.
Tel. 65.09.06 - CAMPOS

tot temps
Sabates - Ortopèdia

Carrer Creu n.º4 Tel.65.05.41 CAMPOS

La llengua,
feina
de tots

CRÍTICA I FESTA DE BARRI

Al nostre poble estimat hi ha un carrer que tots coneixem o n'hem sentit a parlar; és el carrer Victòria, conegut també per «carrer de ca's retratista Vidal». Hi ha un tros d'aquest carrer que quan plou s'hi ha d'anar amb barca pel desnivell que fa i per estar tan mal dissenyat. És per això que ara li ha sortit un malnom: els veïnats li diuen «carrer d'es bassiot».

Des de la revista RESSÒ volem fer una crida ben forta perquè arribi a les orelles (a vegades sordes) de les nostres autoritats o de qui correspongui posar remei a aquest problema.

Però, com en tot, no tot han de ser maldecaps. Per matar les penes, el dia 19 de gener el grup de veïnats del «carrer d'es Bassiot» organitzà una torrada-fogueró per als veïnats i tothom que volgué venir-hi (només havien de dur pa taleca). Hi va haver bunyols i vi a rompre de franc. Esperam que l'any que ve ho poguem organitzar millor, perquè sempre hi ha coses que fallen, encara que, per ser el primer any, no va anar malament. Hem d'agrair també la participació de l'agrupació «Aires d'es Pla» de Llucmajor, que ens va oferir un fi de festa molt bo.

En nom dels veïns del «Carrer d'es Bassiot», gràcies a tots per contribuir a tan popular festa.

*Veïns del
«Carrer d'es Bassiot».*

ANY DEL I CENTENARI DE LA FUNDACIÓ DE LES GERMANES DELS SAGRATS CORS DE JESÚS I DE MARIA (1891 - 1991)

EL PROCÉS DE BEATIFICACIÓ DE LA MARE FUNDADORA

Qui coneix millor des d'un punt de vista teològic i detallista el Procés sobre vida i virtuts en particular i miracles en general de Sor Maria-Rafela dels Sagrats Cors de Jesús, Na Sebastiana Lladó Sala o «Sa Mestra Casesnoves», és el POSTULADOR, Mn. Gabriel Ramis, Prevere. El Postulador d'una Causa de Canonització és qui demana i activa tot el Procés (si voleu com un Advocat o Procurador). Per això, hem optat per reproduir una part explicativa del Procés, extreta del Full Informatiu núm. 6 (Setembre 90) sobre Sor Maria Rafela:

FOTO: FOTO VIDAL

«Anem a repassar el camí recorregut no per envanir-nos, sinó per tenir consciència de què suposa una Causa de Canonització.

Dia 6 d'octubre de 1986, La Rvda. Mare General de la Congregació de Gnes. Missioneres dels Sagrats Cors de Jesús i de Maria em nomenava Postulador de la Causa de Canonització de la Mare Fundadora, Sor Maria-Rafela del Sagrat Cor de Jesús.

Dia 13 d'octubre del mateix mes i any el Sr. Bisbe de Mallorca confirmava el nomenament.

Era la primera gestió que s'havia de fer. A partir d'ara ja es podia començar a treballar en la Causa.

El primer que s'havia

d'investigar era comprovar si hi havia prou fonament per a començar la Causa. Per això s'havien de recollir tots els escrits de la Serventa de Déu, s'havia d'investigar el perquè la Causa no s'havia començat més prest, s'havia de comprovar si hi havia prou fama de santedat, si hi havia testimonis que haguessin conegut la Mare Fundadora, i un etcètera molt llarg.

Com que algunes persones que coneixien d'oïdes la Mare Fundadora, ja eren molt majors, vaig demanar al Sr. Bisbe que es pogués fer un procés «ne probationes pereant». El Sr. Bisbe dia 18 de desembre de 1986, promulgava un decret nomenant un Tribunal per tal de fer aquest Procés. Dia 29 de desembre va quedar con-

clòs.

Després d'haver fet les investigacions pertinents, dia 8 de setembre de 1987, vaig fer la petició formal al Sr. Bisbe per iniciar el procés sobre la vida i virtuts de la Serventa de Déu.

Dia 29 de setembre del mateix any de 1987, el Sr. Bisbe comunicava públicament a tota la Diòcesi el seu propòsit de començar la Causa de Canonització de la Serventa de Déu, al mateix temps demanava que se li comunicàs tot allò que fos positiu o negatiu per a la Causa.

També demanava que se li entregassin tots els escrits de la serventa de Déu.

Al mateix temps demanava el parer dels altres Bisbes de la Conferència Episcopal sobre l'oportunitat d'iniciar aquesta Causa.

El resultat de totes aquestes gestions fou favorable, per això el Sr. Bisbe dia 17 d'abril de 1989 demanava a la Santa Seu el «nihil obstat» per a començar aquest Procés, i adjuntava a la petició la documentació exigida.

Al cap d'un mes i dies, dia 23 de maig, la Santa Seu donava el «nihil obstat» per a iniciar la Causa de Canonització de Sor Maria-Rafela del Sagrat Cor de Jesús, segons legislació vigent.»

Pere Ollers i Vives.

El tractament periodístic que pot rebre el I CENTENARI és molt divers, molts són els caires que es poden mirar a aquest gran esdeveniment, allargat per un any

Sens dubte, el primer punt de mira ha d'ésser la Congregació «Ses Monges», en una paraula, conformen avui encara l'obra perdurable de la Mare Fundadora. No és poc iniciar una Obra que s'estengui 100 anys i per 3 continents diferents, i que s'adapti als llocs i als temps, com és natural.

Ara bé, així i tot, voldria fer parlar esment a uns aspectes del I CENTENARI: les accions culturals.

Enguany, 1991, pot ser una ocasió per dinamitzar i obrir camins al món de la cultura, de tota activitat humana creativa, dins el nostre poble. Moltes vegades s'ha parlat de cultura en sentit diminutiu i no ha d'ésser aquesta la pretensió del I CENTENARI, més aviat al contrari. El I Centenari pot ésser un bon motiu per espavilar tots els enteniments disponibles i caminar dret cap a un augment del prestigi cultural del poble de Campos.

Les Comissions del Centenari fan un bon treball, lent i pausat, constant i esforçat. Les activitats culturals ja previstes són: una Exposició sobre la Fundació, una obra de teatre, les visites a Campos

EL I CENTENARI DE LES MONGES DELS SAGRATS CORS: UNA PERSPECTIVA CULTURAL

i al Convent on s'hi troba el Museu de la Congregació, les diferents festes populars d'acollida a la gent venguda de fora per participar del I Centenari. «Ja n'hi ha», dirà més d'un. I, certament, la preparació acurada de cada detall -que és allò que dóna distinció- és ben laboriosa.

Si féssim un repàs a la nostra història (i aquesta seria una bona activitat cultural) veuríem com el Cinquantè (1941) i el Setantacinquè (1966) Aniversari foren fites històriques per Campos, no només per la Congregació. Si miram la nostra galeria de Fills Il·lustres (als quals també es podria dedicar alguna activitat, si més no, escolar) veim com l'única Dona és la «Mestra Casesnoves». Per què no una Menció -per no dir un Premi- a una dona campanera que hagi demostrat alguns mèrits específics, amb el títol de la «Mestra»? Per què no

iniciar una vertadera Col·lecció d'obres monogràfiques de temes campaners o mallorquins? Per què no difondre la imatge monumental, artística, històrica, folklòrica, etnològica, i lingüística del nostre poble, tant als mallorquins com als turistes, convidant més a visitar Campos?

Estam parlant d'accions culturals que podrien néixer a l'entorn del I CENTENARI, per iniciativa dels campaners o de les Entitats i Institucions, i que podrien seguir no per un any, sinó per posar fonaments per l'estimació de la nostra llengua, història, folklore, patrimoni, etc.

Les activitats que ja es preveuen també posaran, esper, aquests fonaments. El I Centenari, no haurà mogut un bon grapat de gent animada pel Teatre? No haurà mogut a la millora del nostre Teatre Municipal per augmentar-hi

la realització de tot tipus d'actes?

No haurà duit a promoure exposicions, a recobrar tresors artístics i a mostrar-los? No haurà iniciat al perfeccionament dels nostres cantaires, músics i balladors i a la seva major difusió? No haurà ajudat a conèixer millor Campos, en definitiva?

Totes aquestes són accions culturals fabuloses que pareix que no hi són. Però hem de tenir ben clar que l'augment d'activitats en un poble com Campos en un any pot ésser totalment renovador, pot ésser signe inicial d'un redreçament cultural de la nostra història. Bé és ver que requereix molt d'interès per part de tots, persones i institucions, tothom ha de sentir-se a ca seva. Encara hi som ben a temps. I ho haurem d'agrair a «Sa Mestra Casesnoves».

FOTO: FOTO VIDAL

CONEGUEM LA VILA DE SOR MARIA RAFELA. (II) (Itinerari rafelià) Campos, 1991.

3.- Posada de Ses Cases Noves

Ja a la vila, i per a seguir un poc d'ordre, anirem primerament a la casa on nasqué Sebastiana Lladó i Sala. Està situada en el carrer que aleshores s'anomenava «Calle de las Esquinas»; avui «Carrer de Sor Mª Rafela».

Es tracta d'un carrer de «posades». Les posades eren les cases que tenien a la vila els propietaris de possessions. Hi arribaven els dissabtes i diumenges, s'hi traslladaven a vegades en estar malalts i, especialment, quan les mares havien d'infantar.

Solien esser cases de les millors de la vila en el seu temps. Normalment amb arc de mig punt de pedreny i bones finestres també de pedreny amb empinadors ben treballats. La «moda» d'un temps passat anà convertint desgraciadament els portals de mig punt en portals quadrats, robant-los l'encant.

La posada de Ses Cases Noves rebé altres modificacions, que la transformaren totalment. A dins s'hi conserven les voltes típiques mallorquines, i també una habitació, on la tradició diu que hi nasqué Sebastiana.

A la malmenada façana, l'Ajuntament de Campos hi col·locà una làpida commemorativa, en el cinquantè aniversari de la fundació de les germanes dels Sagrats Cors.

(Si seguim pel mateix carrer, voltant un recolze, podem veure la façana de la posada de Son Pere, la família de Sor Teresa de Jesús -Apol·lònia Obrador-, la primera de les co-fundadores. En aquesta casa, prou distant del convent, anaven les primeres GG. dels Sagrats Cors a ensenyar catecisme, per facilitar l'assistència a nins i adults; i no molt enfora de la casa on nasqué Sebastiana, la casa de Can Serraller, on va néixer l'altra co-fundadora campanera, Sor Joana M^a del Santíssim Sacrament -Joana Mª Ginard-)

4.- La parròquia de Sant Julià

Ben prestet, després de la recon-

quista de Mallorca, fou creada la parròquia de Sant Julià. De l'any 1248 és la Butlla del Papa Innocenci IV, que la posava sota la protecció apostòlica.

Segons els documents i indicis i ornats en la recent restauració de l'Oratori de Sant Blai, d'estil gòtic, contruït entre els segles XV i XVII, la primera església parroquial es construí en aquell lloc en el mateix segle XIII. D'aquesta primera església en queden alguns elements, que ara han cobrat gran prestància.

Convidaríem els qui tenen temps que no deixin de visitar aquesta església rural, que està situada a sols tres quilòmetres i mig de la vila.

L'any 1300, el Rei Jaume II creà la nova vila de Campos -vila que ha conservat el seu nom romà a través dels segles, superant fins i tot el temps de la dominació musulmana. Aleshores es començà la construcció d'un temple a la vila, que no arribaria a veure's acabat fins a finals del segle XVI. A la pila baptismal d'aquest temple fou batejada Na Sebastiana Lladó dia 3 de gener de 1814; havia nascut el dia anterior; en el mateix temple rebé la Primera Comunió. D'ell en queda quasi tota l'ala esquerra entrant pel portal major, i tots els retaules de les capelles de l'església actual.

Entre els anys 1858 i 1873 -amb sols 15 anys!- els campaners amb les pròpies forces, sens ajuda oficial alguna, construïren el temple, del qual s'han sentit orgullosos els seus fills fins al dia d'avui. Als anys següents l'ornaren com pocs temples es poden trobar per les nostres contrades; i tot fou obra de les seves mans. Fou sens dubte, l'Obra dels companers d'aquells temps, una obra de gegants que, potser avui ja no es valora tal com cal. De tot això en fou testimoni Sa mestra Cases Noves.

L'any 1891 ara fa cent anys, el dia 17 d'abril, el bisbe Dn. Jacint Maria Cervera rebia la professió de Sebastiana i les quatre co-fundadores a l'altar major del temple de Sant Julià i Basilissa: Començava la seva marxa una Congre-

gació religiosa que, passant el temps, arribaria a treballar fins a països molt allunyats de la seva llar campanera.

Si cercam les joies més apreciades de la Mare Fundadora dins el nostre temple, ens haurem d'actuar davant la capella de la Mare de Déu del Carme, que fou construïda per membres de la seva família materna i a la qual professava gran devoció, de manera que la primera família religiosa que fundà foren les Terciàries de Ntra. Sra. del Carme.

La capella de Santa Anna gaudia del patronat de la família de Ses Cases Noves, hereva per l'àvia de Sor Maria Rafela (de la família dels «Mesquides»), del patronat de la capella, que dedicaren als Sagrats Cors de Jesús i de Maria l'any 1836. Dins aquesta capella, es veneraven també les imatges de Sant Rafel i Sant Lluís, tan vinculats a la família.

Altres vestigis de la devoció de Campos al SS. CC. podem trobar en el frontispici del retaule del Sant Crist, que fou construït l'any 1780.

I . . . per favor . . . no deixeu de visitar . . .

Les teles del Bon Jesús de la Paciència, de Murillo; ni la de la Mort de Sant Josep, de Nadal, del segle XVIII; ni la de Sant Salvador d'Horta, anònim del segle XVII . . .

Ni els retaules de la Mare-de-Déu de la Llet o de la Cadira, gòtic del segle XV, obra de Gabriel Mòger; ni els retaules del Corpus -manierista-, ni el de Sant Josep -barroc-, ni el curiós Beillem monumental . . . entre altres.

(Continuarà al pròxim número).

D. FRANCESC de BORJA MOLL

Que avui puguem fer una revista en la nostra llengua és un fet que hem d'agrair, en bona part, a Francesc de Borja Moll. El millor agraïment i el millor homenatge que ara li podem retre és donar-lo a conèixer un poc més als nostres lectors de RESSÒ, i que puguin admirar tota la seva qualitat humana i intel·lectual.

Per això transcrivim a continuació el resum sobre la seva obra i la seva vida que trobam a la Gran Enciclopèdia Catalana.

MOLL i Casasnovas, Francesc de Borja (Ciutadella, Menorca 1903). Lingüista i editor. Des del 1912 al 1920 estudià humanitats, filosofia i teologia al seminari de Me-

norca. A partir del 1921 s'instal·là a Mallorca i treballà al costat d'Antoni M. Alcover en la preparació del Diccionari català-valencià-balear. S'inicià en la filologia romànica, ajudat per Alcover mateix, per Bernhard Schädell i per Wilhelm Meyer-Lübke, féu àmplies enquestes dialectals pels Països Catalans i col·laborà al Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana. El 1931, encara en vida d'Alcover, publicà una Ortografia mallorquina segons les Normes de l'Institut. El 1932, després de la mort del seu mentor, arribà a una entesa amb l'Institut d'Estudis Catalans, s'acostà als grups mallorquinistes i continuà el Diccionari i el «Bolletí» amb un criteri més rigorós. Col·laborà a l'«Anuari de l'Oficina Romànica» i al «Butlletí de Dialectologia Catalana» de Barcelona i, al 1934, fundà la Biblioteca Les Illes d'Or, inici de l'Editorial Moll. Durant la guerra civil hagué d'interrompre la publicació del Diccionari i de Les

Illes d'Or i es dedicà a preparar diversos mètodes d'ensenyament d'idiomes. El 1941 repregué Les Illes d'Or, i el 1949 el Diccionari, que no enllestí fins el 1964.

El 1954 intentà d'editar una revista, els quaderns literaris «Raixa», interromputs aviat per l'administració. El 1954 mateix, però, fundà la Biblioteca Raixa, que ha assolit el centenar de volums. Home treballador, estudiós infatigable, s'ha mantingut allunyat de l'activitat política i de la vida pública, però ha fet una tasca de primer ordre a favor de la difusió de la cultura catalana a Mallorca: ha fet conferències i classes, ha escrit gramàtiques normatives i nombrosos articles de divulgació lingüística i ha aconseguit la fundació de l'Obra Cultural Balear (1962). Ha fet també conferències arreu dels Països Catalans i ha publicat nombrosos articles científics sobre temes de lingüística catalana i de folklore balear, i

llibres importants, com la Gramàtica històrica catalana (1952), Els llinatges catalans (1959) i Un home de combat (Mossèn Alcover) (1962). El 1970 publicà el primer volum de les seves memòries amb el títol Els meus primers trenta anys (1903-1934) i el 1975 el segon, Els altres quaranta anys. És doctor honoris causa per les universitats de Basilea i de Barcelona (1976), de Palma de Mallorca (1983), de València (1984), etc, membre de l'Institut d'Estudis Catalans i vice-rector de l'Estudi General Lul·lià. El 1971 li fou atorgat el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, el 1978 el premi Ossian de la RF d'Alemanya i el 1983 rebé la medalla d'or de la Generalitat de Catalunya, entre d'altres guardons.

La llengua,
feina
de tots

BODEGA VIDAL

Especialitat en vins de reserva

Carrer Creu, 28 • CAMPOS

PERFUMERIA VIDAL

Perfums i Cosmètica

Carrer Creu, 28 • CAMPOS

Joieria - Rellotgeria

SANT JULIÀ

Joies *Fuscai*

C/. A. Vives, 26

Tel. 65.11.70

CAMPOS

VENC XALET NOU DE TRINCA
A SA RÀPITA. DUES PLANTES
DE 246 M2, 4 DORMITORIS, DOS
BANYS, CUINA, SALA I MEN-
JADOR.

INFORMACIÓ:

Tels. 65.06.92, 65.09.78, 65.06.75

L'HOME PER LA PARAULA

La mort del filòleg Francesc de B. Moll -sembla que ens havíem avesat a la seva absència-, em retorna la memòria d'un temps descaradament difícil per a la llengua i la cultura catalanes. La memòria d'una època de continuada lluita, de tenacitat indestructible, que Francesc de B. Moll va protagonitzar amb aparent moderació, però amb la fermesa d'una voluntat rigorosa que mai no va vinclar-se davant la persecució davant l'estúpida ignorància d'una societat -diuen que no n'hi ha d'altra en el món com la nostra- que infravalora i minoritza el patrimoni cultural i lingüístic que li és propi.

L'obstinada resistència de Moll portà el signe de l'impuls heretat d'aquell mestre, manacorí il·lustre, l'home de combat, Mn. Antoni M. Alcover, l'activitat del qual concentrà una capacitat de treball i un entusiasme exemplars.

El secret de Moll fou la dedicació impertorbable i continuada a l'estudi i a la difusió de la llengua catalana. Una constància que mai no va conèixer ni una sola fissura. Ell mateix explicava, en ser proclamat doctor «Honoris Causa» per la Universitat de Barcelona, el 1975, que el seu era un doctorat «Laboris Causa». La permanent dedicació a la llengua catalana i a la cultura que es manifesta

en aquesta llengua se sintetitza en una sentència llatina que posà a l'anagrama de l'editorial Moll i que exemplifica admirablement el seu estil de vida, la voluntat tenaç dels seus treballs i dies: «Dura tamen molli saxa cavantur aqua». És dura la roca, però l'aigua acaba, tanmateix, per socavar-la.

Contra la duresa implacable de la roca, la persistència resistent, dedicada de l'aigua que tot i que és blava, llavors la roca i l'aniquila.

Francesc de B. Moll fou, sobretot, un estudiós de la llengua, un lingüista, un lexicògraf. Si Moll hagués viscut en un país normal -vull dir en un país en què no hagués estat necessària la continuada lluita cultural per la supervivència-, hauria estat un prestigiós professor universitari i la seva contribució a la ciència filològica hauria esdevengut un patrimoni valorat per tothom.

Però la realitat social i cultural en que Moll hagué de dur a terme la seva aventura lingüística fou d'una inclemència dura. Moll treballà enmig d'un gran silenci imposat a cops de fusell. S'havia decretat la mort de la llengua a la qual dedicava fervorosament la vida. I era necessari embrancar-se en una batalla secreta, quasi íntima, en la qual cada paraula, cada fitxa del «Diccionari» eren una petita

victòria.

El treball científic fou de primeríssim ordre. S'havia format amb llingüistes de prestigi internacional: Bernhard Schädel, de la universitat de Hamburg, i Meyer-Lübke, de la universitat de Bonn. Assistí a congressos i publicà articles teòrics a revistes de gran influència en el camp de la Filologia Romànica.

Quedava, llavors, el combat social per la llengua. Es tractava de reconstruir la funció pública de l'idioma. La tasca de Francesc de B. Moll com impulsor de cultura és d'una magnitud extraordinària: fundador de l'Obra Cultural Balear, editor -molts d'autors mallorquins hem publicat els nostres primers textos a l'editorial Moll, primer a la col·lecció «les illes d'or», després a la biblioteca «Raixa»-, divulgador de les rondalles de mallorca, recollides i recontades per Mn. Alcover a través de l'edició popular i la narració radiofònica, col·laborador als periòdics sobre temes lingüís-

tics . . . , sempre atent a clarificar les raons que impulsaven la seva lluita, dirigida a la dignificació de la llengua catalana.

Les paraules foren la raó profunda de la seva vida. I les paraules són allò que defineix els homes.

Aquests últims anys, incapacitat per la malaltia, torbada la memòria, Francesc de B. Moll vivia una vida fictícia: assistia a congressos imaginaris, a les reunions de la secció filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, pronunciava conferències . . . I inventava paraules. Paraules noves que sorgien inesperadament de la imaginació del filòleg, belles tanmateix, indesxifrables.

Gabriel Janer Manila.

JAUME FERRER I MAS

Reparació i Venda de Motos
Motoserres i Motocultors

Carrer Lepanto, 1 - Tel. 65.00.60 - Campos

Gremi Boneters, s/n. - Tel. 75.01.00
POLÍGON LA VICTÒRIA
07009 PALMA DE MALLORCA

TRANSPORTS
MESQUIDA

RONDA CATALUNYA, 9 - Tel. 65.01.47
07630 CAMPOS

DIA ESCOLAR DE LA NO-VIOLÈNCIA I LA PAU

El passat 31 de gener els alumnes dels nostres col.legis ho dedicaren a commemorar el «Dia Escolar de la No-violència i la Pau».

El principi Xè de la Declaració dels Drets de l'Infant diu: «L'Infant ha d'esser educat en un esperit de comprensió, tolerància, amistat entre els pobles, pau i fraternitat universal, i amb plena consciència de que ha de consagrar les seves energies i aptituds al servei dels semblants.»

Durant la setmana als Centres s'organitzaren activitats didàctiques diverses, treball de recerca, col.loqui sobre la pau, concursos de dibuix i redacció, etc. . .

I el dijous horabaixa, dia 31, escolars, professors i representants del Club d'Esplai, de la Parròquia, Associacions de Pares d'Alumnes, Obra Cultural Balear, Amics de Sant Blai, Centre Cultural, Grup de Catequistes, Ajuntament, Monges i Associació 3ª Edat, es trobarem a l'Església per aixecar

tots junts una pregària per la Pau i, després, a la plaça de Ca'n Pere Ignasi i front a la pancarta amb el lema: «Aprenuem l'art d'estimar», una amollada de coloms obria la lectura de diferents pensaments i missatges per la pau arreu del món.

31 de gener '91
XXVIII
DIA ESCOLAR
DE LA
NO-VIOLÈNCIA
I LA PAU

Aquesta petita poesia la dedic a tots els que patixen les conseqüències de la guerra tan com fills, havent de matar com els pares, experimentant la pena de que matin els seus fills:

Ai pau, estimada pau!
Ai guerra, despreciada guerra!
Quin millor exemple de guerra
que el de qui sempre l'erna:
en Sadam Hussein,
que per un petit tros de terra
ja vol fer la guerra,
i pau estimada pau!
i guerra despreciada guerra!

I que es creu que en treura el pobret
res més que un simple copet?,
ferit i més ferit
i ell esta ben panit.

Ai pau estimada pau!
Ai guerra despreciada guerra!
I ell com un benitot
vol provocar la destrucció,
a la mar, tra molt de petroli,
oh no, petroli, petroli...
a les aires matare'
i als peixos ofegare',

i ell que en vol treure?
just menjar i jeure!
Ai pau, estimada pau!
Ai guerra, despreciada guerra

Francesc Riga
Manresa 6^a
Collège Jean Vey: ceu

LA PAU, AVUI

La pau és un símbol molt impor-
tant cosa que no hi fan molt de cas.

Tot hom celebra el dia de la pau com una
festa més.

Diria molt guapo que en el món no
hi hagués enveges ni rencors ni traïcions
ni grans ambicions ni molt menys
gueres.

Avi he anat a Palma i quan he passat
pel Parc de la mar he pensat que era
molt guapo poder jugar per allà tot
tranquil mentre a altres països els
mirs com jo no poden sortir al carrer,
com deu ésser per Iraq que no tenen pau
tots els mirs i mines hauriem de començar
a no barrejar-mes ni jugar a pegar-mes i
pensar em els països que estan en guerra
i no tenen pau! Que trists quon per la
tele ens mostren els bombardejos i els miss-
ils que es tiren per Kuwait! Ja per jo crec
que és molt més important la pau que
tot el petroli del món.

Esperam que tot el conflicte del Golfo persic
acabi ben aviat i poguem dir per sempre
la pau per tots!

Jaume Raig 4^e
Collège Jean Vey: ceu

LES TORRES DE DEFENSA DE LA VILA (I)

Una de les fites històrico-artístiques del nucli urbà de Campos -juntament amb l'Església i la Rectoria, l'Hospital, el Convent i la Casa de la Vila- són les sis Torres de Defensa, aixecades «in extremis» per a protegir els habitants de les constants amenaces de la pirateria barbaresca, donat que la prescripció del Rei En Jaume II a les Ordinacions de 1300 -data de la fundació de Campos com a «poble»- que les noves viles s'envoltassin de murada no va ésser complida.

Són:

- La de Ca'n Francina, ara Ca'ls muts Oliver, al carrer del Pare Alzina, que està esbucada i només en queda part dels fonaments.

- La de Ca'n Bragues, també dita de Ca'n Bardissa al carrer de la Parròquia, bastant deteriorada, però que és la que menys intervencions ha sofert.

- La de'n Catlar, -avui de la Banca March-, al carrer Antoni Maura, amb una restauració relativament recent que l'enmascarà quasi totalment.

- La de Ca'n Cós, a Plaça, actualment en obres de reconstrucció i propietat de l'Ajuntament.

- La de Ca'n Cosmet al carrer del Ví amb una de les parets desfeta i reconstruïda, en part, amb cantons.

- La de Ca'n Dometo a la cantonada dels carrers Amer i Santanyí, amb importants modificacions a la part superior.

Han estat datades - encara que sense proves documentals explícites- a mitjan

segle XVI, o fins i tot més antigues. (1)

Potser no és aventurat afirmar que no varen ésser fetes totes al mateix moment, sinó que ho foren d'una manera escalonada, al llarg de dues centúries que abraçarien des de la segona meitat del s. XV fins ben entrat el s. XVII.

De totes maneres es pot assegurar amb rotunditat que de les sis Torres, quatre són anteriors a l'any 1578 i que una cinquena s'estava construint en aquelles saons, mentre que la sisena no estava ni començada. Ho sabem perquè l'any 1578 es feren uns «Stims Generals de Tot lo Reyne» i a la relació que els estimadors feren de la totalitat de béns i propietaris de Campos trobam anotat dins el poble i amb precisió gairebé exagerada:

«Llorens Ledo fill de Cosme stimaren cases ab torre y sort reguiu y tancha ab figural per vuyt centes liures.

-Nicolau Ledonet stimaren cases y principi de torre y pati per cent cinquanta liures.

-Damià Garcia stimaren cases ab torre y dos botigues davant per cinc centes liures

-Mossen Pere Ribes stimaren cases y torre y sort reguiu y camp de sis corteres segons dice contiguo en dites terres y altre sinie davant dites terres y sort per tot mil setcentes cinquanta liures.

-Pasqual Ledo stima-

ren cases torre corral y cayro per tot vuyt centes liures» (2)

Intentar destriar la correspondència d'aquest noms amb els actuals potser tengui més d'anecdòtic que de transcendent, i implica un estudi de l'evolució de la propietat al llarg dels darrers quatre-cents anys. Així i tot és una tasca temptadora ja que podem afirmar, avui per avui, que la Torre de «Pasqual Ledo» és la de Ca'n Cosmet, i que molt possiblement la de Damià Garcia sigui la de Ca'n Dometo, i la de Mn. Pere Ribes

FOTO: FOTO VIDAL

la D'en Catlar.

Els «Stims» són un document capital i únic per molts de motius i pel que fa al tema que ens ocupa, d'una valor especialíssima, ja que és l'únic on es consigna l'existència de les Torres com a edificacions autònomes; només trenta-dos anys després, i al Cadastre de 1610, trobam anotades simplement «les cases que foren de Damià Garcia o les cases que foren de Pasqual Lledo ...»(3) sense cap referència a les construccions defensives que pels «Stims» sabem que aquestes tenien.

D'altra banda, a mesura que desapareixeren les causes que havien determinat la seva construcció, es varen anar integrant progressivament a les cases, i suportaren profundes modificacions tant estructurals com funcionals, encara que es mantingué, això sí, la referència de cambra o aposento de la torre.

A més, a poc a poc, varen esser ofegades per noves edificacions, la qual cosa determinà que el seu perfil només es destacàs en el tros que surt part damunt les teulades veïnades i també modificat.

Tal quantitat de circumstàncies «intervencionistes» dificulta enormement la tasca d'establir una tipologia rigorosa; el mateix procés han sofert més o manco les seves germanes de fora-vila, a les

quals ens haurem de referir, per analogia, en analitzar els distints elements que conformaven aquestes edificacions genuïnament campaneres i per ventura úniques dins un entorn urbà.

(seguirà. . .)

Francisca Oliver i Mut.

1. -Rosselló Verger, Vicente. «Mallorca, Sur y Sureste». Gráficas Miramar. Palma de Mallorca 1964 (pàg. 210)

-Corpus de Toponímia de Mallorca. Tomo I. Ed. Mascaró Pascariús.

Gráficas Miramar. Palma de Mallorca 1963. (pàg 221)

2. - A.R.M. (Arxiu del Regne de Mallorca). Ah-2058 (fls 486 i v. , 488 i 495)

3. -A.M.C. (Arxiu Municipal de Campos). Trib-41 (fls 45v i 68v)

FOTO: FOTO VIDAL

Els propers dies 2, 3 i 4 d'abril la Unitat Mòvil de la Germandat de Donants de Sang té previst venir a Campos.

L'acte d'extracció tindrà lloc a partir de les 17 hores en el Centre Sanitari.

Esperam la vostra col.laboració.

OFERTA DE FEINA

Es cerca una persona per fer feina a la NOTARIA de Campos. INTERESSATS ACUDIU A DITA NOTARIA DE LES 9 A LES 13'30 DEL MATÍ.

Autocars GRIMALT

Comunica que a partir del dia 1 de març, la parada serà al Bar Miquel. Tel. 65.06.49

AVANÇAR-SE A LES INSTITUCIONS

Amb la creació de la Federació LLULL, 30.000 persones s'uneixen en defensa del català.

El dia 23 de juny de 1990 en el marc del castell de Bellver de Palma de Mallorca, cedit per l'Ajuntament de la ciutat, es va constituir **LLULL, federació integrada, en principi, per les tres entitats culturals amb més significació de les terres de parla catalana: Òmnium Cultural, Acció Cultural del País Valencià i Obra Cultural Balear.**

Aquestes tres associacions compten amb un actiu de primera magnitud: la seva gestió eficaç, la seva credibilitat i la confiança que en elles han dipositat tant les institucions com els ciutadans, atesa la dilatada trajectòria de més de 25 anys en defensa del català. Per si no fos prou, les esmentades entitats apleguen més de 30.000 membres, xifra sense precedents a Europa, on difícilment es podria trobar una entitat cívica que aglutinés aquest nombre d'associats en defensa d'una llengua no estatal. Amb aquest acte, cristal·litzarà una antiga aspiració cultural de la societat civil que compta fins i tot amb

algun precedent històric.

Els motius per constituir l'entitat en qüestió són diversos. Pel fet d'operar per separat, cadascuna dins l'àmbit territorial que li és propi, i de relacionar-se bàsicament amb les institucions de les comunitats autònomes respectives, les associacions fundadores difícilment poden abordar els grans temes pendents en el camp lingüístic i cultural català, entre els quals podem destacar, sense ordre de prioritats, la consecució de la necessària projecció internacional, la demanda de l'ajut imprescindible de l'Estat per a la recuperació d'aquesta llengua minorada i l'exercici d'accions normalitzadores d'àmbit supracomunitari.

Per tal d'assolir-ho, les finalitats i els objectius de la federació són: la projecció internacional de la llengua i de la cultura catalanes, en particular dins l'àmbit europeu; la seva difusió a la resta de l'Estat; el desenvolupament d'accions adreçades a fer complir a l'Estat el deure constitucional de respectar i

protegir les llengües diferents de la castellana; i, en un intent de transcendir o superar les divisions administratives, el desenvolupament d'accions supracomunitàries de normalització lingüística i cultural dins l'àmbit de les terres de parla catalana i, amb aquest objecte, el foment de la màxima coordinació i col·laboració entre les institucions d'autogovern de les comunitats autònomes que les integren.

INTERLOCUTORS

LLULL permetrà que les entitats fundadores disposin d'un interlocutor amb les organitzacions internacionals, amb l'Estat i amb les comunitats autònomes, i, per tant, que puguin influir en les seves decisions. D'altra banda, és previsible que la dinàmica que generi la nova entitat reforci, si no potenciï, cadascuna de les entitats fundadores. Sens dubte, som davant d'un instrument que facilitarà la incorporació de la llengua catalana a la

cultura universal i que contribuirà a promoure el desenvolupament de la unitat d'Europa, fonamentada en el respecte i el reconeixement dels drets nacionals, culturals i lingüístics de tots els pobles.

Les tres entitats que es federen no fan sinó oficialitzar, formalitzar, o, si es vol, intensificar unes relacions de col·laboració que al llarg del darrer anys han demostrat que són molt fructíferes. La constitució de Llull implicarà un salt qualitatiu per a totes elles, una fita històrica en la qual la societat civil dels Països Catalans, potser més dinàmica que la de la resta de l'Estat, s'haurà avançat un cop més a les seves pròpies institucions d'autogovern, les quals encara no han fet convenis culturals per assolir els objectius de LLULL.

(Publicat també a El País).

*Bartomeu Colom Pastor,
Doctor en Dret
Prof. Tit. Dret.*

Sobre l'exposició de dibuixos i pintures que ens mostrarà la pintora Francesca Clar a la sala d'exposicions de Sa Nostra a Campos.

Es pot dir, que la seva obra, està elaborada amb fermesa i amb prou força expressiva, les seves pintures donen molt bona mostra d'aquesta magnífica elaboració, on el negre i el vermell,

mestregen i juguen per dins espais d'una memòria, cercant amb profunditat per les més amagades incògnites d'un perfecte equilibri.

Escales, empremtes, plànols, xiprers i petits sim-

bols van bellugant arreu dels seus dibuixos, així també com les àmfores, per dins un perfecte equilibri de l'espai i un ferm traç del llapis, emprat pel qui se sap segur del que fa.

Cal fer un viatge per

aquestes estances, on les obres de na Francesca Clar, ens van parlant de la seva força i sensibilitat, i ens conviden a ficar-nos dintre de cada una de les obres exposades.

P. Emili

LA FAGB

(Federación de Agricultores y Ganaderos de las Baleares),
**UNA ORGANITZACIÓ
 FERMADA AL GRAN CAPITAL**

Resposta a les declaracions de Ventura Rubí

Arran de les declaracions de Ventura Rubí aparegudes al diari «Última Hora» vull manifestar que la FAGB i el seu president han estat fermats des de sempre i al costat del gran capital que controla l'entramat econòmic agrari i ho fa amb el suport de determinat grup polític, passant sense cap escrúpol per damunt dels pagesos petits i les explotacions familiars, majoritàries a les nostres illes.

Qualsevol solució cooperativa, que suposa igualtat de condicions per a tothom i on el grans propietaris no poden treure molts de guanys, no els resulta atractiva i els és més rendible anar per la via de les subvencions milionàries, de les quals tantes vegades han xuclat.

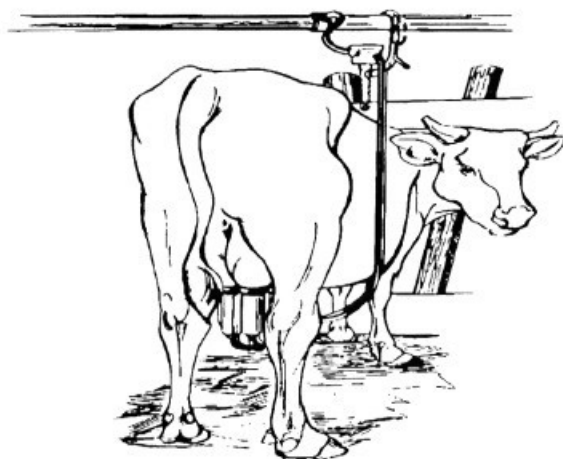
En aquests moments Ventura Rubí està realment nerviós perquè la Unió de Pagesos li està guanyant la batalla davant els pagesos mallorquins, perquè prenguin consciència dels perills que

suposa que el Govern aporti doblers a un reduït número de grans ramaders.

Està nerviós perquè ja ha perdut tota credibilitat i prestigi, i està perdent també protagonisme. Per tot això ha pres l'actitud més dèbil del qui es troba ferit: desqualificar i insultar, quan això no l'afavoreix gens, sinó ben al contrari: està demostrant el que realment és i per la qual cosa se'l coneix a la pagesia: és un fantasma.

*Margalida Estelrich i Font
 Coordinadora de la UPM.*

Amb aquest escrit publicat al darrer número de «Mallorca Pagesa» (butlletí de la Unió de Pagesos de Mallorca) la coordinadora d'aquest sindicat de pagesos contesta unes declaracions de Ventura Rubí, cap visible de la organització dels grans empresaris agropecuaris de Mallorca, la F.A.G.B.

**TORRENTADA VE I
 TORRENTADA VA**

Miquel Adrover.

Els torrents companers tornaren anar carregats. Fa poques setmanes que per algunes zones companeres semblava «Aigües Tortes», amb la petita diferència que al parc natural del Pirineu l'aigua pareix vidre i per Païssa o per Son Xorc, etc. té un cert parentiu amb la xocolata.

Sembla mentida que els pagesos campaners hagin de comprar l'aigua a Porreres i que quan plou un poc fort n'arribi fins i tot de Cas Concos del Cavaller. També sembla mentida que per segons quins pous de la Vila surti sabonera del rentavaixelles i que l'aigua noservesqui ni per regar cards.

Sembla mentida que quan es construeix una carretera no es mirin els accidents naturals i s'enduguin per davant torrents, torrenteres, avencs i albellons... i ara es

despenguin amb un projecte de molts de milions per arreglar la situació. Desitgem que, vistes les darreres construccions, el remei no sigui pitjor que la malaltia.

I de l'aixeta, què en direm? No podria ser que l'obriren demés i l'aigua botàs dins el torrent de Son Negre i empalmàs amb el del Palmer per dur així l'aigua a Sa Colònia de Sant Jordi?

No seria irònic, però real, el tema d'una carrossa de l'any passat que deia: «volem aigua canalitzada, però tota amb un pic no». No deu ser que les aigües senten olor de camps de golf i saben que en necessiten per regar la gespa?. No deu ser que ara amb l'agroturisme es vulgui fer windsurfing dins els sementers?

No seria possible que entre tots intentàssim tenir els torrents nets, les voreres, avencs i albellons com una plata i no tirar-hi pus fems?. No seria possible contar als nostres nêts que a principis dels noranta hi va haver un parell de torrentades?

I, en veritat, estimats lectors, torrentada ve i torrentada va, quan serà que no vendrà?

FOTO: FOTO VIDAL

ESPLAI, ARA MÉS QUE MAI

Els monitors del Club d'Esplai de Campos darrerament estan intensificant les activitats de temps lliure amb els al.lots campaners, volen donar a conèixer què és fer esplai, quines són les activitats que pensen dur a terme, que els nins i pares estiguin assabentats de com seran aquestes activitats; en definitiva, volen aconseguir un club d'esplai així com es mereix el poble de Campos, perquè, com molt bé diuen ells, fa dos anys que existim però com si no hi fossim.

El club d'esplai campaner va passar una transformació molt grossa i a la vegada envitricollada quan els antics monitors, als fundadors, es varen adonar que l'esplai campaner no podia seguir així, tot passa i tot queda, com diu el poeta, i «Call Vermell Ràdio» xuclava tota l'activitat de l'esplai. Aleshores se'n feren càrrec els joves procedents de la confirmació. Després de dos anys d'aprenentatge, els curssets corresponents i molta de gent que ha quedat pel camí, hi ha un grup humà amb vertaderes ganes de fer feina per l'esplai campaner. Fa uns dies anàrem a parlar amb ells perquè ens contassin els seus projectes.

- Per quin motiu, convocàreu aquella reunió per donar-vos a conèixer i explicar als pares i al.lots quines eren les vostres intencions?

- El motiu és molt senzill, nosaltres fa dos anys que teòricament som enmig però la realitat és que no hi som enmig, has de tenir en compte que ens varen deixar el club els monitors antics i no sabíem com funcionava, érem prop de 60 persones, i els que va pesar també és que l'esplai era una activitat post-confirmació i els confirmandos s'havien d'apuntar a aquestes activitats de l'esplai que era la més atractiva, també molta de gent va veure l'esplai igual que un campament, i en realitat un club d'esplai són moltes més coses que anar als campaments, més o manco per aquests motius l'esplai no funcionava. Ara, després de pagar el mossatge, volem intensificar l'esplai i al mateix temps formar nous monitors per el dia de demà.

- Per què creis que no va funcionar aquella transició de l'esplai campaner?

- Bé, perquè nosaltres vàrem

començar de zero, la transició va esser radical, si un grup de nosaltres hagués estat integrat dins els monitors antics,

... n'hi ha que ens consideren massa joves, però estam disposats a demostrar la nostra maduresa dins aquest camp.

crec que les coses haguessin estat diferents, fèiem activitats esporàdiques, però no acabava d'esser un club d'esplai així com pertoca, no s'hauria d'haver fet com es va fer, per això nosaltres volem crear un planter de monitors joves.

- Què és un Club d'Esplai i quina finalitat té?

- És una activitat per educar l'al.lot i volem deixar ben clar aquest punt. L'esplai no només és cantar, ballar, riure, són moltes altres coses que configuren la fisonomia d'un club d'esplai, com són: ensenyar, conèixer nous llocs, fer cultura, etc. també volem dir que l'esplai no és

FOTO: FOTO VIDAL

una guarderia, és un lloc que entra dins el procés educatiu dels nins, això ve arrel d'unes crítiques que hem rebut pel dia cultural de Campos, la nostra intenció era

... també volem dir que l'esplai no és una guarderia, és un lloc que entra dins el procés educatiu dels nins. . .

que els al.lots coneguessin Campos i llavors sí que podem cantar i ballar. Pensam que cada cosa pot anar al seu lloc.

- Quins projectes teniu més avinents?

- El projecte més important ara mateix és aconseguir un nombre d'al.lots fixes cada dissabte, és important per a nosaltres saber amb quants d'al.lots comptam, a part que ells coneixen la dinàmica del club, hem de remarcar també que aquests nins que els dissabtes vénen a fer esplai amb nosaltres tendran prioritat pels campaments.

Altres activitats que tenim dins la carpeta són fer una excursió cada mes, «sa rueta», que va esser un èxit, no ens ho pensàvem, anar a la mostra de la cançó infantil, mostres de teatre, actes culturals per als nins, els coneguts campaments i moltes altres activitats que anirem projectant al llarg de l'any.

- Els pares entenen la vostra feina?

- Creim que el pares que l'entenen són els dels nins fixes, que comprenen que això és una tasca de tot l'any, perquè n'hi ha que es pensen, i repetim el mateix d'abans, que l'esplai és una guarderia, també n'hi ha que ens consideren massa joves, però estam disposats a demostrar la nostra maduresa dins aquest camp.

- Com es finança el Club d'Esplai?

- Principalment de l'Ajuntament, i de subvencions que rebem d'altres entitats. També darrerament organitzam activitats amb les APAS i normalment amb aquestes activitats ells es fan càrrec de la part econòmica.

Miquel Adrover i Monserrat.

LA PREVENCIÓ DE LA CÀRIES INFANTIL

Iniciam una sèrie de col.laboracions dedicades a la salut dental, que ens prepararà en Miquel Bennàssar i Obrador.

Dr. Miquel Bennàssar i Obrador, Metge Estomatòleg. Membre de la Societat Balear d'Estomatologia. Amb cursos de Post-graduat a una Universitat de Califòrnia.

La prevenció de la càries en el nin comença ja a les primeres dents, les «dents de llet». Quan el nin té 4 ò 5 anys ja pot manifestar la seva predisposició a tenir càries.

Si la càries afecta dents de llet, és molt probable que les definitives també la sofreixin.

El tractament de les càries a les primeres dents és la seva obturació (em-

pastat) si falten encara 3 ò 4 anys perquè caiguin.

Això és per prevenir possibles problemes d'alteració de l'espai a la boca on després sortiran les dents definitives.

Prevenció: Si hi ha càries a les dents de llet es prendran mesures com:

- Tractament a base de fluor. S'ha demostrat que aquests tractaments disminueixen la incidència de la càries i a vegades també provoquen la seva desaparició.

- Corregir hàbits alimenticis: disminuir aliments entre menjades que contenguin excés de sucre.

- Netejar les dents des que el nin té dos o tres anys.

- Un control del dentista cada sis mesos per prevenir i diagnosticar aquestes càries.

No s'ha de pronunciar la paraula POR al nin. Aquest, per si mateix, en anar a fer-se la revisió no té por. Si en té és perquè qualcú la hi ha provocada.

Altres mesures preventives poden ser evitar poc a poc l'hàbit del xuclador (xupa, «xupete») a partir dels dos anys per després no haver de fer un tractament

amb aparells correctors; o evitar també que es xucli el dit, que pot ser símptoma de problemes psicològics. Si té l'hàbit de respirar per la boca també convé consultar el pediatra; això a la llarga pot crear problemes per dificultats respiratòries.

En definitiva, tot tractament orientat a conservar les peces a l'adult comença amb la prevenció, quan el nin té 4 ò 5 anys. Prevenció que a la llarga surt molt menys costosa econòmicament i provoca menys destrucció de les peces dentals definitives.

A altres països europeus, moltes persones conserven quasi totes les seves dents fins al final de la seva vida. Normalment a causa d'haver pres mesures preventives ja des de la seva infantesa i per haver consultat periòdicament l'especialista. Això duu menys complicacions a l'hora de fer el tractament.

Per qualsevol pregunta o informació:

Carrer d'es Vi núm. 14

Tel. 65.21.14

Na Coloma és una dona que no necessita massa de presentacions, la seva vida ha transcorregut entre tots nosaltres; la sirena de la seva moto-carro era reconeguda per joves i vells. Qui no ha acudit, almanco una vegada, a cercar una mesura d'aquella llet, batiada, com diu ella, per llavors poder-ne afegir un glopet?

Ella, na Coloma Aguiló Moll (na Coloma Boixa), és una dona cent per cent vitalista i que amb un coratge de ferro ha anat superant les moltes ensopegades a les quals la vida la sotmesa.

Ara, quan viu un poc més recollida, Ressò n'ha volgut saber més coses.

- Què fa actualment na Coloma?

- Resulta que per mor d'un accident vaig quedar mig baldada. Durant cinc anys he passat per set operacions. Ara som pensionista i com que la paga no donava per massa, vaig haver de cercar alguna cosa extra i aquesta va ser fer vases i restaurar mobles.

- Com arribares a aquesta feina?

- Durant els cinc anys de convalescència tot era clínica i rehabilitació, tenia els horabaixes lliures i m'avorria com una ostra. Me recomanaren aprendre algun ofici. Un dia a mitja nit em va venir la curolla i vaig dir a na Carme Eyaralar (per mi ha estat una segona mare) que volia fer de fuster. L'endemà es va presentar amb la matrícula d'Arts i oficis. M'ho vaig agafar amb molta serietat.

- La vida per jo no ha estat cap ramet de roses, però mai no m'ha fet por res. És el que mon pare sempre em deia: «davant una trevalada més coratge i més feina».

FOTO: SEBASTIANA LLADÓ (FOTO VIDAL)

Quan vaig tornar a Campos, durant una temporada vaig pintar persianes al Club Nàutic de Sa Ràpita. I perquè no dedicar-me a allò que vaig aprendre a l'escola? i així va ser. Primer els familiars i amics i a poc a poc he anat tenint més clients i així fins ara.

De no tenir aquest entreteniment no sé que hauria estat de mi. Som una persona d'aquelles que no poden estar aturades. Molts dels que em coneixen no s'expliquen com una truibassiot com jo pot fer una cosa com la que faig i que requereix tanta paciència.

- Només fas vases per miralls o estampes?

- No, també restaur mobles, però sense fer-los massa, no em vull compro-

metre a entregar les feines acabades tal dia. He tengut la sort de conèixer un dels millors mestres que hi ha; en Patxi Corcuera, un base que viu a Santanyí. M'ha ensenyat el que sé, li estic molt agraïda com a mestre i com a persona.

- Fas feina en sèrie o per encàrrec?

- Tot el que faig és per encàrrec i a partir del mostrari que tenc. Cada feina és diferent, això no es pot fer en sèrie ni es pot cobrar la feina a hores.

- Anant un poc més enrera, com recordes els teus anys d'escola?

- Record molt bé el darrer dia. Tenia 12 anys i una monja em va pegar una galatada i jo a ella una estirada al vel que quasi li va caure i amb

una geniada vaig partir cap a ca nostra, els vaig dir que no hi volia tornar. Mon pare em va posar una llandera dins la mà i m'envià cap a Son Pesca a guardar les bísties. Aquest temps mon pare feia de mercader, d'ell vaig aprendre a viure, a no deixar-me vèncer mai i a estimar els animals.

- I després de deixar l'escola què vares fer?

- Quan mon pare va morir jo tenia 29 anys i el món em va caure damunt. Teníem una carnisseria però poc temps després una embòlia va deixar paralítica a ma mare.

Abans de tot això, i a més d'encarregar-me del animals, escorxava xots, feia butzes netes ... fins i tot he arribat a escurar femers.

Quan tomarem la car-

nisseria vaig començar a fer feina a una fàbrica de plàstics. D'aquesta feina en tenc una bona propina, un dia el cansament em va guanyar i la màquina em va escapsar un dit.

Llavors va arribar el repartiment de la llet, els horabaixes, i els dematins repartia el Balears i el Diari de Mallorca (hi havia uns 300 subscriptors).

La vida per jo no ha estat cap ramet de roses, però mai no m'ha fet por res. És el que mon pare sempre em deia: «davant una trevalada més coratge i més feina».

- Veus moltes diferències entre el Campos de llavors i el d'ara?

- Itantes! abans tothom sortia a la fresca junts i passaven la vetlada parlant, em deixaven els doblers dins la lletera i la porta en pes o la clau al pany; qui ho faria ara a això?

La joventut ha canviat molt, tot ho ha trobat massa escaldat.

Tothom va a la seva i no s'empatxa de ningú, llavors tots fem una pinya, ara van al seu aire.

- Quina resposta has trobat del poble durant la teva malaltia?

- N'estic ben contenta. Foren moltes les visites a la clínica, es desferen en peces. Me'n record especialment d'unes velletes que em dugueren una senalleta de taronges, són detalls emocionants i que mai no podré ablidar. Aquestes, pens, són les coses que tenen sentit. Ara hi ha massa egoisme, ho not en mi mateixa.

- Estàs especialment agraïda a alguna persona?

- Sí, a moltes, però ajudes com les de na Carme Eyaralar s'han de destacar. N'Apol·lònia d'en Salvador

Vinater, Na Joana Lladonet o n'Antònia Moll són persones que m'han ajudat en moments difícils, des de fregar-me el terra o fer els vidres nets fins a deixar-me un lloc per viure.

- Ara és molt normal veure al.lotes amb calçons, però quan tu te'n posares per primera vegada, no ho

- Molts dels que em coneixen no s'expliquen com una trui-bassiot com jo pot fer una cosa com la que faig i que requereix tanta paciència.

devia ser. . .

- No, no ho era. Una vegada que vaig anar a telefonar a Ca'n Serraller, la madona em va dir que si no anava a posar-me un vestit no em deixava telefonar.

Un altre cas curiós és que quan era de l'Acció Catòlica i perquè Don Benet va saber que havia anat a veure «El bailón de Ana» em va castigar durant un any a no anar a L'Acció, jo vaig seguir anant-hi però ell no m'anomenava quan passava llista; per a mi va ser una humiliació molt grossa.

Quan a ca les monges feien comèdia tampoc no servia i tot perquè duia calçons, però és que jo feia feines d'home i els calçons eren molt més pràctics que no anar amb les cuixes enlaire.

- Quin és el procés d'elaboració d'alguna de les vases que fas?

- El primer és tallar la

fusta d'acord amb el model escollit. Llavors pas el filet de «giny» i ja es pot montar. Després s'ha de tenyir (caoba, noguer, etc); normalment se'ls deixa algun copet perquè no pareguin tan nous. Fet això, ja es poden envernissar. Cada una d'aquestes peces solen dur unes cinquanta passades, és qüestió de molta paciència. ha de ser com una carficia, de molta «munyeca».

- Hem dit adéu a Na Coloma mentre ella seguia donant passada rera passada. Cada estoneta ho ha de

deixar anar, ni la mateixa feina ni la seva malmesa espinada permeten tasques massa llargues.

Ens n'ha contades moltes més, des de com ha estrenat onze cotxes fins a com ha estat el xófer de les monges. Ella, que es defineix com una sibarita, ens ha donat una lliçó d'humanitat i enteresa.

Per molts d'anys!.

Núria Vives
Joan Juan.

PERRUQUERIA I ESTÈTICA

Carrer Santa Bàrbara, 2 - Tel. 65.21.28
07630 CAMPOS

Sebastià Covas.

Al passat número de **RESSÒ** publicàrem els comentaris de diverses persones majors entrevistades classificats en diversos apartats: «Engreixement del porc», «porquim i conservació», «feines diverses». Quedaven, però, alguns aspectes relacionats amb aquesta diada: el menjar de tots els convidats, típic i característic d'aquest dia, i també l'aspecte festiu i bullaner tan propi d'aquelles matances.

MENÚ DEL DIA

Casi tot d'una en tenir es porc pelat i net ja li llevaven es morro per torrar: se repartia entre tots a trossos petits i amb un poc de pa era mel (l'endemà ja no és tan bo).

Ets al.lots solien torrar es budell cular passat a una porrassa o a una canya.

A ca nostra solíem fer tres menjades: de matí frita, de sang i de llom; n'hi ha que li diven «frit petit» (amb sang, grell, un parell de vèrtoles...) i frit gros (amb llom, fetge, patata, moneiato...). A migdia fideus, amb unes bones taia-des de llom, o cuinat de mongetes (hi posàvem ets ossos d'es cap...). Es vespre un bon arròs de cassola o aguiat de pilotes (ara me'n menjaria un bon plat). Ara amb una menjada en volen

DE MATANCES (II Part)

FOTO: MIQUEL PROHENS (FOTO VIDAL)

sortir.

Berenàvem de fideus i frit a darrera. No miràvem es rellotge, depenia de com anàs sa feina. Si poríem, berenàvem en tenir trempat perquè així sa sobressada anava refredant dins es ribell i en tenir omplit ja era hora de sopar.

Jo anava cada any a matances a ca un amic que estava a un hortet devers Ses Covetes; tenia molts d'al.lots i feien ses llesques primes, però era molt de sa bulla, era sa puta del dimoni per riure i volia fer unes bones matances; idò una vegada va tenir un porc tan petit i érem tants que per berenar el mos vàrem acabar!

Es matancers tot lo dia tenien galletes i figues seques, aigordent i palo o mistela per a ses dones. Tothom bevia amb sa botella, no havien de mester tassó.

Es vespre feiem oreianes amb mel o amb sucre, o bunyols.

FESTA I DIVERTIMENT

Convidàvem tota sa famili, veïnats, amics ... sempre érem molts, al.lots, joves i veis... Trob que un temps hi havia més germandat, no anava tant tothom a lo seu.

S'usava anar a romandre, ets al.lots, allà on hi havia ses matances, a ca sa padrina o a ca un amic o amiga. Fèiem un bulla i passàvem un gust loco d'estendre matalassos i mantes.

Si p'es carrer trobàvem nines que no eren matanceres mos cantaven allò de: «matancera, culera, culot, mal menjasses arròs groc compixat de sa somera»

Penjar sa cova a qualcú no fallava. Feia molt de riure veure qualcú amb sa cova d'es porc darrera que no se'n temia. «Qui deu dur sa cova?, no, jo aniré viu, que l'any passat la vaig dur tot lo dia ...» i pentura ja la tornava dur. Mesclàvem sa feina amb so

riure, coberbos, bromes ...

Jugàvem an el tio paper: «No el m'encendràs an el tio pedaç. El t'encendré an el tio paper». Corrents amb aquell paper encès, que si ho feien ara amb aquestes robes de tergal se n'encendria qualcun d'al.lot.

A ca nostra s'usava fer es lloro. Se posava un tapat amb una manta en terra i qualcú l'havia de comprar: «jo en pag tant», «jo en vull més», «que canta?», «jo ho trob, meam canta un poc», «cotorrita reial» (amb veu de lloro)... Al cap i a la fi es qui el comprava estirava sa corda i en es cap hi havia s'orinal, es bací.

Una vegada ets al.lots, jovenots, varen posar sal dins sa sucrera i saps que ho era de dolent aquell cafè!

Jo menava un parei a Son Cosmet i es temps de matances cada setmana sortíem un parei de vegades; sa madona en passava un llamp.

Mos n'anàvem a peu

an es ball de matances de Son Jeroni, o allà on fos. No importava que te convidassen, deies «allà hi ha matances, idò es vespre anirem an es ball». Esperàvem defora, devora es foc, i quan havien acabat de sopar retiraven sa taula i deien «ja poreu entrar». Als sonadors, els convidaven a sopar. Ses matanceres ballaven primer i llavor tothom qui volia, però tot de bot, jotes. Més envant varen començar qualcú a ballar d'aferrat, però

estava molt lleig i a més es capellans no ho volien.

Solíem llogar sonadors: guiterra, guiterró i violí (un de ca'n Perdiu el tocava molt bé, deien «el fa cantar»).

Mos divertíem, rèiem molt, ara ja no fan res, tot s'ha perdut.

Quan ho tenien tot arreplegat sortien a fer una volta i convidaven an el ball.

No s'acabaven ses metles torrades trencades, galletes i beure per a tothom.

A ca nostra sempre érem devers quaranta i casi no hi cabíem perquè sa casa eramolt petita (en es Palmer), s'enfilaven per damunt s'escala i vénga mamballetes, esclafits, ... un amb una tapadora i un altre amb ses esmolles, clac cataclac... no havíem de mester sonadors.

Una vegada vàrem fer un glosat i vàrem convidar en Bartomeu Pastor: en feia de bones, i qualcuna que no tocavani clau ni ferradura, però

feien riure.

«Que el vos pugueu menjar amb salut», «que l'any qui ve siga més gros», «que tot vos surti bo», «que l'any qui ve siguem més molts», «que no vos torni blanca ni aferradissa», «que l'any qui ve mos torneu convidar»... Un deia una cosa i una altre s'altre, i un bon glop de cassalla.

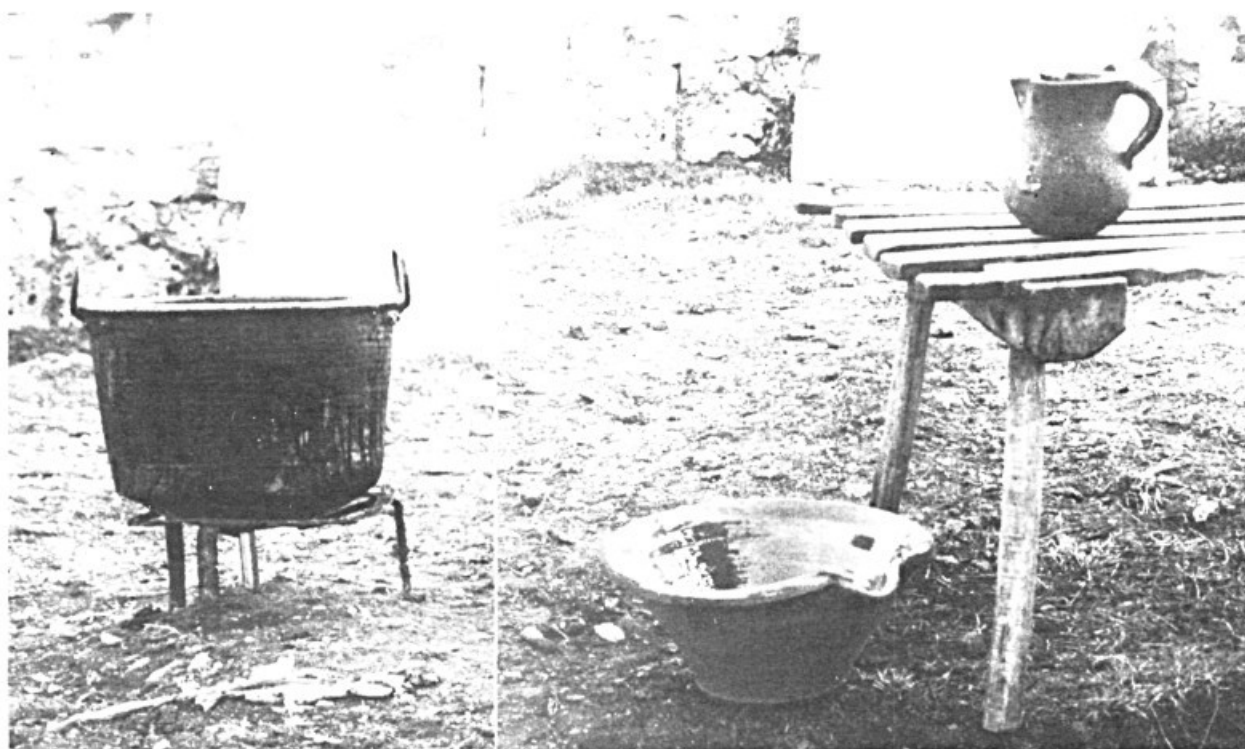

FOTO: SEBASTIANA LLADÓ (FOTO VIDAL)

- Caldera, banqueta, olla de donar aigua, ribell de la sang.

SEBASTIÀ PONS MAIMÓ

SERVEI D'AIGUA
PALES CARREGADORES
TRANSPORTS EN GENERAL

Carrer Jaume I, 40
Tel. 65.10.15
07630 CAMPOS

La llengua,
feina
de tots

MAIG 1954.

D'esquerra a dreta i de damunt a abaix.

Macià Lladó Ollers (Del molí negre)

Josep Piris Sintes

Joan Mas Tous (Barrala)

Bartomeu Pizà (Ca Sa Mariana)

Josep Olivares Miras

Orosio Gil

Miquel Suñer Adrover (Es Figueral)

Damià Huguet Roig (Canova)

Àngel Sastre González

Andreu Ollers (Ca's fuster Ollers)

Bartomeu Prohens Vicens (Nina)

Mateu Obrador (Salí)

Miquel Mas (Loco)

Jaume Pomar Mir (Pomaret)

Miquel Mulet Bujosa

Antoni Roig Rubí (Ca n'Hereumàs)

Miquel Obrador Lladó (Planta)

Andreu Mas Orfí

Gabriel Huguet Vidal (Tabaquer)

Antoni Sànchez

Joan Vidal Font

RECORDEM IMATGES DE TEMPS PASSAT

- Un Diumenge qual-sevol dins la vila campera.

L'ANY DE LA NEU

- Aquest era l'aspecte que presentava la Plaça dels Tres Molins. Un aspecte insòlit dins de Campos.

- El dia que es va posar la farola a la Plaça dels Tres Molins.

QUE VOLEN AQUESTA GENT?

Aquest any que tot just acabam de passar, ha estat un bon any per als bolets. Pareix que la climatologia ha afavorit fortament que n'hagin sortit per tot arreu.

Aquest encapçalament pareix el d'un article relacionat amb la micologia o amb la gastronomia, si alguns ho prefereixen. Però no, aquest article, no té res a veure amb cap de les dues coses.

Volem parlar de camps de golf, que com he dit abans, n'han sortit com bolets aquest any, per tot arreu de la nostra Illa i a Campos no ens n'escapam. Aquí, per no quedar enrera, n'hi ha dos de projectats, un a Son Baco i l'altre a Sa Vinyola, dels quals el primer sembla que és el que està més avançat.

Aquest «Boom» no hem de pensar mai que sigui esport. **Amb el que si que té a veure, tot aquest remenat, és amb l'especulació urbanística.**

Moltes de vegades ens presenten aquest esport com una manera dolça d'acostarnos a la natura i poder disfrutar-la. Però sabem que hi ha estudis que demostren que els camps de golf són llocs altament contaminats.

Si ens hi fixam un poc, podem veure que la febre dels camps de golf coincideix amb la campanya que varen llançar els promotors turístics per captar el Turisme de qualitat. Amb aquest turisme es vol promoure una nova forma social i segons sembla esportiva, reservada als que tenen un poder adquisitiu molt alt i així descartar el turisme barat com el que tenim ara. Es vol potenciar aquesta nova forma de turisme perquè és

l'únic que pot tenir accés a moltes ofertes, entre elles el golf. No tothom pot ésser soci d'un club de golf. Segons les dades que tenim, i pensam que no estan molt lluny de la realitat d'aquí, dins l'Estat espanyol, les quotes d'inscripció varien entre 3,5 i els 11 milions de pessetes, als quals hem de sumar una mitjana de 150.000 pessetes amb concepte de quota anual i això no es palla.

Encara que hi ha camps molt diferents, els més comuns són els de 18 forats que requereixen una extensió de terreny d'unes 55 hectàrees aproximadament.

Evidentment, el millor emplaçament del camp és el que està a pocs quilòmetres del nucli urbà i també a pocs d'una zona turística, que és allà on es troba el client potencial. Però dins aquestes àrees trobar els terrenys urbanitzables de gran extensió és quasi impossible i per això els promotors posen la seva mirada cap a les finques qualificades com a agrícoles, rústiques, o forestals, allà on la llei no permet urbanitzar. Després, amb no gaire doblers, fan l'oferta al propietari de comprar-li la finca i és ben lògic que l'amo preferesqui els doblers dins la butxaca en lloc d'uns cultius poc rentables, sobretot veient el futur incert de fora vila. Quan els terrenys ja s'han comprat, la següent passa és aconseguir que l'Ajuntament i la comissió d'urbanisme requalifiquin els terrenys no urbanitzables amb urbanitzables, cosa que no resulta gaire difícil, ja que la mossegada legal que representen els impostos és més elevada que la que reporten les finques agrí-

coles i també s'ha de tenir en compte l'altra mossegada, la que amb la nostra estimada llengua es diu «Untar les Corrioles».

Amb tot el que hem parlat abans ens trobam amb el primer escaló especulatiu.

S'han comprat uns terrenys a un preu ridícul i tot d'una han multiplicat el seu valor amb la declaració de sol urbanitzable. També la majoria de vegades ens trobam que l'empresa compradora no té l'intenció de construir cap camp de golf i el que fa es vendre a un altre que vulgui fer-ho i així es tornen encarir els terrenys.

Per què l'administració és impassible davant aquests fets? Perquè moltes de vegades promotors i polítics són la mateixa persona, recordem el cas de Mondragó,

sols per citar-ne un de tants.

Un camp de golf com a activitat econòmica no és gens rentable. Costa molts de doblers construir-los i un camp de golf sempre va acompanyat d'una urbanització o d'un hotel i d'altres instal·lacions, i aquí hi ha la gran trampa del golf; de fet es tracta d'urbanitzar algunes zones que d'una altra manera seria impossible fer-ho.

La promoció dels camps de golf és tan forta que el Govern Balear es va veure obligat a legislar sobre el tema l'any 1988. De la llei que va sorgir cal destacar la prohibició de construir dins zones naturals incloses dins els inventaris d'ICONA i també la impossibilitat de regar amb l'aigua dels municipis.

Però aquesta normativa era massa restrictiva i impos-

sibilitava la realització de diversos projectes, per el que es va presentar un avantprojecte de modificació que eliminava aquestes dues resolucions i deixava la llei com a paper banyat.

Un altre aspecte molt important és l'impacte ambiental. Moltes de vegades ens presenten els camps d'una manera que té poc a veure amb la realitat. Un llòc d'aquests necessita per a la seva supervivència convertir-se amb una àrea sense vida; emprar substàncies químiques tòxiques es converteix en una necessitat. Per aconseguir el traçat que es necessita, el primer pas sol ésser tallar els arbres, encara que hi ha empreses que estan un poc alerta, només per l'impopularitat d'aquest fet. El manteniment dels «Greens» d'un camp de golf equival a agricultura intensiva i monoespecífica. També hem de tenir en compte que només hi ha tres espècies de gramínies adaptades al nostre clima, per tant la resta de plantes típiques de la zona han de ser eliminades. Únicament es deixen créixer les espècies que interessen per a la pràctica de l'esport. Per altra banda, per mantenir la concentració de clorofila adequada perquè el camp es mantengui verd tot l'any és necessari adobar d'una manera intensa i contínua. Els insecticides són necessaris per l'aranya, que ataca les fulles joves de la gespa; altres insecticides són per controlar o eliminar l'oruga, caragols i llimacs. **Ratolins o conills, eriçons i altres mamífers són eliminats d'aquests camps perquè són considerats molestos.** El sistema d'eliminació d'alguns d'aquests animals consisteix a emprar un cartutx que posen als forats o llorigueres i els animalons moren asfixiats.

També s'empra el verí per a eliminar els altres mamífers que no tenen cap feina devers al camp, com el moix o el ca.

És evident que tots aquests tractaments converteixen un camp de golf en una zona morta biològicament i, com a conseqüència de la desaparició de la cadena alimentària, les espècies que ocupen els llocs alts de la piràmide ecològica també desapareixen, fins i tot algunes vegades pels efectes directes dels productes químics.

El manteniment d'un camp de golf, suposa una necessitat d'aigua desmesurada.

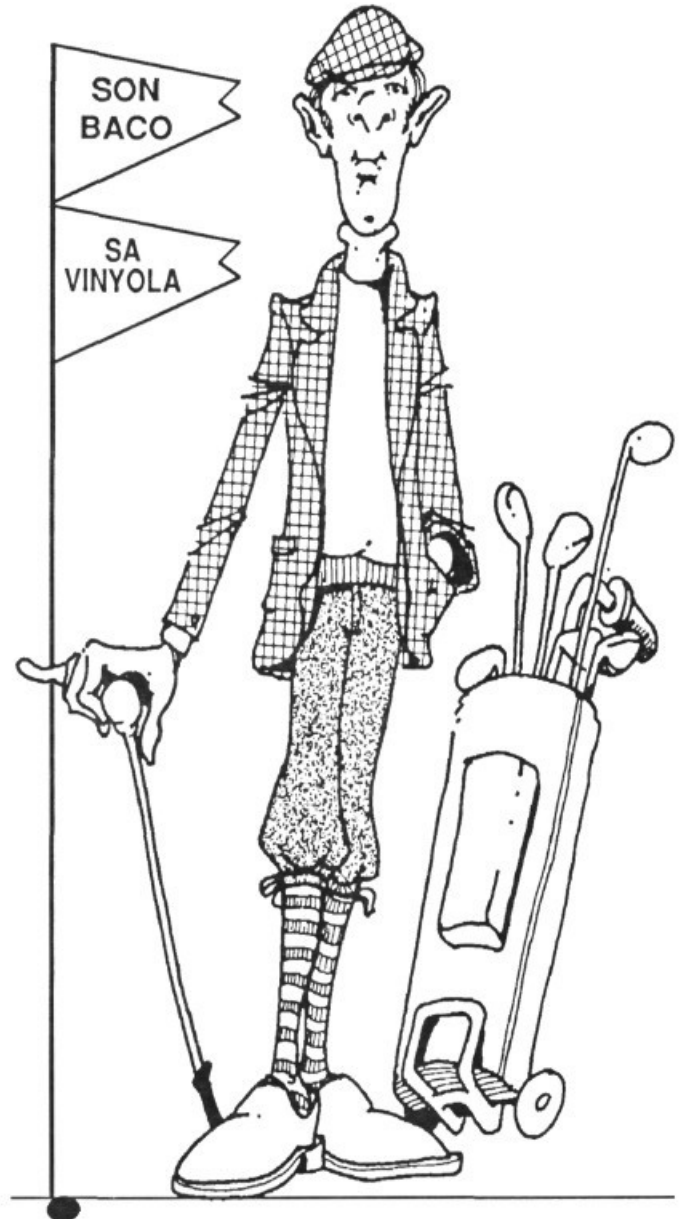
Es necessita diàriament entre 1,5 i 2 milions de litres d'aigua per mantenir la gespa. A això hi hem d'afegir l'aigua que necessiten les altres instal·lacions. Per fer-nos una idea del que tot això representa, direm que una família mitjana formada per quatre persones pot arribar a gastar 20.000 l. amb un mes.

És a dir que un camp de golf consumeix amb un dia la mateixa quantitat que una família durant vuit anys. S'ha apuntat la possibilitat que s'utilitzi l'aigua dels torrents; això no basta i a més no és gaire clar, el que sí que és ben clar és que amb els càlculs que hem fet abans, l'aigua de la depuradora no basta i que és aigua de mala qualitat; a més és ben segur que no hi haurà estació de tractament d'aigües depurades o residuals i això pot contaminar l'entorn.

Qui tindrà l'aigua a l'estiu quan és més escassa i el nombre d'habitants augmenta, així com també és possible que augmenti el nombre de practicants? Desgraciadament la resposta és fàcil d'imaginar. Aquest article ha estat elaborat per un equip de

Ressò.
Les dades han estat tretes de la Revista Integral N° 132 -

Pàg. 10-14. Autor: Sergi Ramis. Altres informacions són tretes de la premsa local.

SEBASTIÀ PONS MAIMÓ

SERVEI D'AIGUA
PALES CARREGADORES
TRANSPORTS EN GENERAL

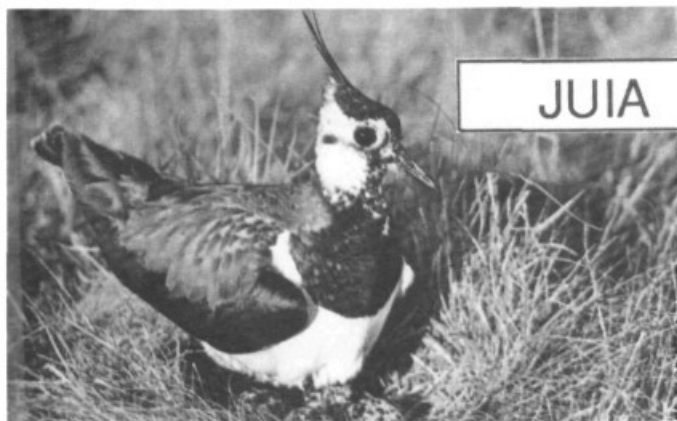

Carrer Jaume I, 40
Tel. 65.10.15
07630 CAMPOS

Joan Monserrat.

A l'hivern, com ja he dit a altres capítols, ens arriben espècies d'ocells, ben diferents, tant pel tamany com pels colors dels seus plomatges. Un ocell que tenim molt relacionat amb l'hivern i que té un bell plomatge, és la **juia** (*Vanellus vanellus*). Aquest ocell té les plomes de color verd obscur per damunt i les parts inferiors blanques, al cim del cap de color negre amb reflexos metàl·lics. La juia té el bec molt curt i la seva mida és de 30 Cm. L'alimentació d'aquesta espècie és de cucs

que agafa de la terra, també menja caragolins i una gran varietat d'insectes que caça corrent per dins els prats i conreus. A l'hivern, que és quan ens visita, la podem veure pasturar a molts d'indrets del nostre terme, però allà on n'he vist les concentracions més grans és al Salobrar. N'hi he contat esbarts de milers d'individus. Aquestes concentracions es deuen al fet que al Salobrar hi troben tot el menjar que necessiten i també

la tranquil·litat que a altres llocs els neguen els escopeters.

Juntament amb la juia, i dins els seus esbarts, moltes de vegades hi podem observar un altre ocell, **el fuell** (*Pluvialis apricari*). Aquest és un poc més petit (28 cm.) i d'un color daurat a les parts superiors i blanc per sota amb taques més obscures. També menja el mateix que la juia i està igual de perseguit pels escopeters.

No tenc el més mínim dubte que quan us anomenaré el següent ocell, si ja no ho heu fet quan heu vist el dibuix, el relacionareu amb l'olla. Per desgràcia, **la cega** (*Scolopax rusticola*) és més coneguda per l'exquisita, segons diuen, de la seva carn, que no per la bellesa i perfecció del seu plomatge i del seu vol. La seva mida és de 34 cm. i té el dors

**A LA VENDA
LES REVISTES
ATRASSADES
DE RESSÒ**

**A LA VENDA
LES TAPES PER
ENQUADERNAR
RESSÒ**

Fins no fa gaire, a Mallorca, era costum sopar cada vespre de sopes; segur que ho heu sentit contar a més d'un padrí o padrina. L'Arxiduc a «Die Balearen... fa cent anys ja ens deia que les sopes són un plat *«que mengen tot l'any totes les classes socials des de molt enrera. És considera la base de l'alimentació, al sopar, i a tothom li pareix que falta qualche cosa quan no sopen de sopes»*. Amb l'augment de la renda «per càpita», la invasió turística, el repicar dels mitjans de comunicació i la massificació dels gusts, aquest plat mallorquí ha anat perdent addictes, substituït per menjars cada vegada més plásticosos i estàndars, fins a convertir-se en producte de restaurant moltes vegades malmenat. Els culpables d'aquesta malmenada han estat la demanda turística de coses «Typiclas» i els pocs escrúpols i la ignorància dels restauradors que per satisfer aquesta demanda es tragueren de la màniga unes «sopes estàndard» i les anomenaren «sopes mallorquines». Aquesta situació no tendria més mal si no fos que els mallorquins, a força de veure-ho als restaurants s'han cregut això de les «sopes mallorquines» i ens trobam amb la trista realitat que aquestes pseudo-sopes de matances que serveixen als restaurants són pràcticament les úniques que es fan a les cases particulars. Les altres sopes, amb espàrecs, amb espinacs, colflori, prebre, etc. van en camí de desapa-

LES SOPES

reixer amb el perill que es perdi així un dels plats més característics de la cuina mallorquina.

De sopes, n'hi ha de moltes castes, segons lloc i temporada; l'enumeració de totes elles es gairebé impossible. N'Andreu Manresa, ens parla d'«un repertori amplíssim i de més de trenta receptes segons les verdures que les componen i el temps en què es cuin». A «La Cuyna Mallorquina», llibre anònim que vos recomenam molt especialment -no deixeu de llegir el pròleg, us farà passar una estona divertida; hi trobam les següents receptes de sopes: de peix, de crancs, de carn, comuna, amb col, «ab prebes, ab patat, ab ceba, ab colflori, ab esparchs, ab colflori, ab esparchs, ab espinachs, ab verdolagues, ab cugulls (que són ses trompes tendres dels alls), y ab altres herbes y verdures. De totes les anomenades, les que més acceptació tenen son les d'esparchs y les d'espinachs». (sic)

TIPUS DE SOPES

Podem fer dues classificacions, una segons l'elaboració, que ens donarà les sopes seques (les sopes es tiren dins el brou i couen un moment) i sopes escaldades (el brou es tira dins el plat de cada un on ja hi ha les llesques i a vegades a més de la verdura hi afegeixen ous remenats). Tant les seques com les escaldades molts de pics poden fer-se amb els mateixos ingredients, llevat de les de col i les de ceba, que normalment són seques i les d'espàrecs, que són generalment escaldades.

L'altra classificació, podem fer-la segons els tipus de pa emprat per fer les sopes: les sopes normals fetes amb pa moreno, sense sal i la sopa torrada de pa blanc, més gruixades que les altres i passades pel forn, especial-

ment abans d'escaldar els plats es condimenta el brou amb una mica de morduix, herba sana, canyella i un trosset de tomàtica, per donar-li color, s'hi pot posar un poc de prebre bord o un poc de sobrassada. Si el brou emprat és de peix, a més d'aquests condiments hi hem d'afegir all i julivert ben picats.

CADA TEMPORADA LES SEVES SOPES

Ara que tant es parla de temporalitat i de cuina de mercat, és el moment de reivindicar les sopes. Cada temporada podem fer-ne de diferents, adaptades perfectament als productes que podem trobar al mercat. A la tardor podem fer sopes escaldades amb bledes, espinacs, patates, a la greixonera amb col, les sopes de matances amb tallades de llom i esclata-sangs, que es fan també l'hivern, igual que les escaldades amb colflori i bledes o les d'espinacs i esclata-sangs. Aquestes són les sopes amb més llecor, molt apropiades per a servir en temps de fred. Dins la primavera podem fer les d'espàrecs i xítxeros (pèsols), les de bledes i xítxeros; les de ceba, etc., el temps és més bo i el menjar més lleuger. L'estiu és la temporada menys propícia per a aquest plat tan nostre, gairebé només tenim les de pebre (fins i tot hi ha zones que les anomenen d'estiu); per la bonança de temps, és quan més se solen fer les de peix.

Per a aquells preocupats pels quilos, recordam que la quantitat de pa per plat emprat a les sopes escaldades és d'uns trenta grams, quantitat acceptable per quasi règim; dels altres ingredients, molta verdura fresca, no cal parlar-ne.

I ja per acabar, la darrera recomanació, si heu de fer un sopar i voleu quedar bé; no tengueu pr de servir unes bones sopes. si són escaldades les

heu de treure dins sopera i acompanyant-les d'un vi jove i que no tengui massa cos; tendreu un excel.lent primer plat que podeu servir sense passar gens de pena davant el rei. No oblideu que els qui vos ho diuen són Els Cuiners del Rei.

SOPES DE CEBA D'ANDRATX

Ingredients (6 persones):

- 2 Kg. de cebes
- 1/2 Kg. de pebres verds
- 1 Kg. de patates
- 1 manoll de julivert
- 4 alls
- 150 grs. de sopes
- 100 grs. de tomàtica.

ELABORACIÓ:

Se posa la cacerola de ganf al foc amb un poc d'oli, uns alls i un poc de juavert, després s'hi afegeix la ceba tallada llarga i quan està sofregida s'hi tiren els pebres, la tomàtiga, la patata tallada. Se cou amb el suc de la ceba i un poc d'aigua. Se prepara la greixonera de fang amb les sopes, un poquet de capoladis i prebe bo vermell, s'hi aboca la verdura, un poc més de capoladis i es posa 10 minuts al forn. S'acompanya de pebres verds.

SOPA TORRADA SECA

Es prepara una greixonera de fang amb un poc d'oli i molt de blanc de grell i carn magra de porc, trossets de botifarró i de llangonissa i se sofregeix ben sofregit, llavors es posa un remellet de colflori i s'hi afegeix aigua perquè bulli. Quan és cuit es posen sopes torrades davall de la verdura i es dexten un moment al foc perquè quedin ben seques després es reguen d'oli i es duen a taula amb la mateixa greixonera.

L'OPINIÓ DELS CIUTADANS AMERICANS SOBRE LA GUERRA DEL GOLF

Uep!. Com els va als lectors de RESSÒ? A mi, en Damià Prohens, (supòs que encara em recordau), em va tot bé. A hores d'ara ja duc més de sis mesos per aquí (o per allà) i ja m'he avesat a les coses que m'havia d'avesar i no tenc problemes amb l'anglès. A més, ja tenc molt d'amics i amigues. Si aquest mig any passat era de pujada, crec que el mig any que em queda serà de davallada.

Per aquest número de RESSÒ he decidit fer una petita enquesta a diverses persones sobre la guerra del Golf, tema ben important i actual.

Crec que ho trobareu interessant perquè són opinions obertes i sinceres d'americans, és a dir de gent involucrada directament en aquesta guerra.

Crec que poques publicacions podran presumir d'oferir aquesta informació viva i autèntica (sense gaire pretensions) i estic content que surti a RESSÒ, la revista del meu poble.

PREGUNTES:

- 1.- Abans que començàs, trobaves que hi hauria guerra o no?
- 2.- Dónes suport a aquesta guerra?
- 3.- Què trobes ara del problema del petroli vessat a la mar?
- 4.- Quan trobes que acabarà la guerra?
- 5.- Trobes que els soldats saben que tenen el vostre suport?

PERSONES ENTREVISTADES I RESPOSTES:

Christofer Crawley, 30 anys. Pilot d'aviació.

- 1.- Trobava que anàvem a la guerra
- 2.- Sí
- 3.- Trob que en Sadam és una persona que només creu en les seves creences, que passa del mal que pugui fer als altres.
- 4.- La guerra durarà fins al mes d'agost (fins que hi

hagi tropes de campament).

5.- Trob que sí, saben que els americans els donen el seu suport.

Hank Nen, 45 anys. Director del Puguet Sound Bank.

- 1.- Sí, encara que jo no en volia.
- 2.- Sí, li don suport perquè ara ja hi som dedins.
- 3.- Oli i aigua no es mesclen, però trob que és molt dolent.
- 4.- Esper que acabem en 60 dies, ja que les nostres forces són més poderoses.
- 5.- Sí, supòs que ho saben.

Ryan Morris, 18 anys. Estudiant.

- 1.- Trobava que hi anàvem.
- 2.- Sí
- 3.- En Saddam és un llimac, ja que no ens pot guanyar, ara vol fer mal.
- 4.- Probablement dos mesos més.
- 5.- Esper que ho sàpiguen.

Nic Claik, 56 anys. Capellà (Pastor).

- 1.- Creia que anàvem a la guerra.
- 2.- Sí, don suport a la guerra, ja que crec que si no aturen en Saddam pot fer molt de mal a qualsevol país.
- 3.- És una terrible tragèdia, no era pens necessari i caldran molts d'anys per fer net i recuperar tot quant s'ha perdut.
- 4.- Bé, crec que acabarà quan en Hussein decideixi i anar-se'n de Kuwait.
- 5.- Oh!, sí, és clar que sí.

Pat Reed, 46 anys. Assistent de Biblioteca.

- 1.- Quan Saddam va entrar a Kuwait trobava que n'hi hauria (si no ho hagués fet, ara no hi hauria guerra).
- 2.- Ara que hi estam ficats, sí.

3.- És una desgràcia. És un gran problema i un bon focus de contaminació.

4.- No ho sé, però crec que durarà molt de temps, però esper que només duri un parell de mesos.

5.- Sí, veuen TV i saben el que feim.

David Maria, 42 anys. Farmacèutic.

1.- Trobava que sí.

2.- Sí, però no estic d'acord d'haver-hi anat.

3.- És un desastre imaginable, fa molt de mal i en continuarà fent.

Frau Morris, 48 anys. Oficinista dels tutors.

1.- Creia que sí des del moment en què varem enviar totes les tropes i tot l'armament cap allà.

2.- Sí, don suport a la gent que hi ha, però no a les condicions i als motius d'esser-hi.

3.- Crec que en Hussein només pensa en ell i no es preocupa del mal que pugui fer.

4.- Quan en Hussein trobi que basta i se'n vagi de Kuwait, i esper que sigui prest.

Sandy Herting, 55 anys. Bibliotecària i mestressa de casa.

1.- Trobava que sí, però no ho volia.

2.- Sí.

3.- Crec que és una tragèdia molt grossa.

4.- No ho sé, sents tantes notícies que és difícil precisar.

5.- Sí, crec que ho saben.

Craig Anderson, 18 anys. Estudiant.

1.- Trobava que sí.

2.- Sí, en som partidari.

3.- Jo no estic d'acord amb el terrorisme ambiental, això ha estat molt dolent i encara ho és.

4.- Esper que dins el proper mig any.

5.- Esper que ho sàpiguen.

Jerry Steinkrans, 41 anys. Professor d'Història (especialista en problemes mundials).

1.- Nosaltres teníem una gran obligació. Jo sabia que aniríem a la guerra, però personalment trobava que hi hauria altres maneres de fer-li entendre que no han d'entrar a casa dels altres.

2.- Sí, don suport a les tropes, però no estic d'acord amb aquesta guerra.

3.- EE.UU. només importa un 8 % del petroli d'allà. Això, per tant, hauria d'interessar més els estats europeus, japonesos, etc, ja que allà tenen un 50 % de tot el petroli del món. Però això és un desbarat.

4.- Crec que sis mesos més.

5.- Oh! Sí. A la guerra del Vietnam no els donàvem suport, però en aquesta sí.

Paul Morris, 49 anys. Vice-president d'una companyia de diseny.

1.- Trobava que sí.

2.- Sí.

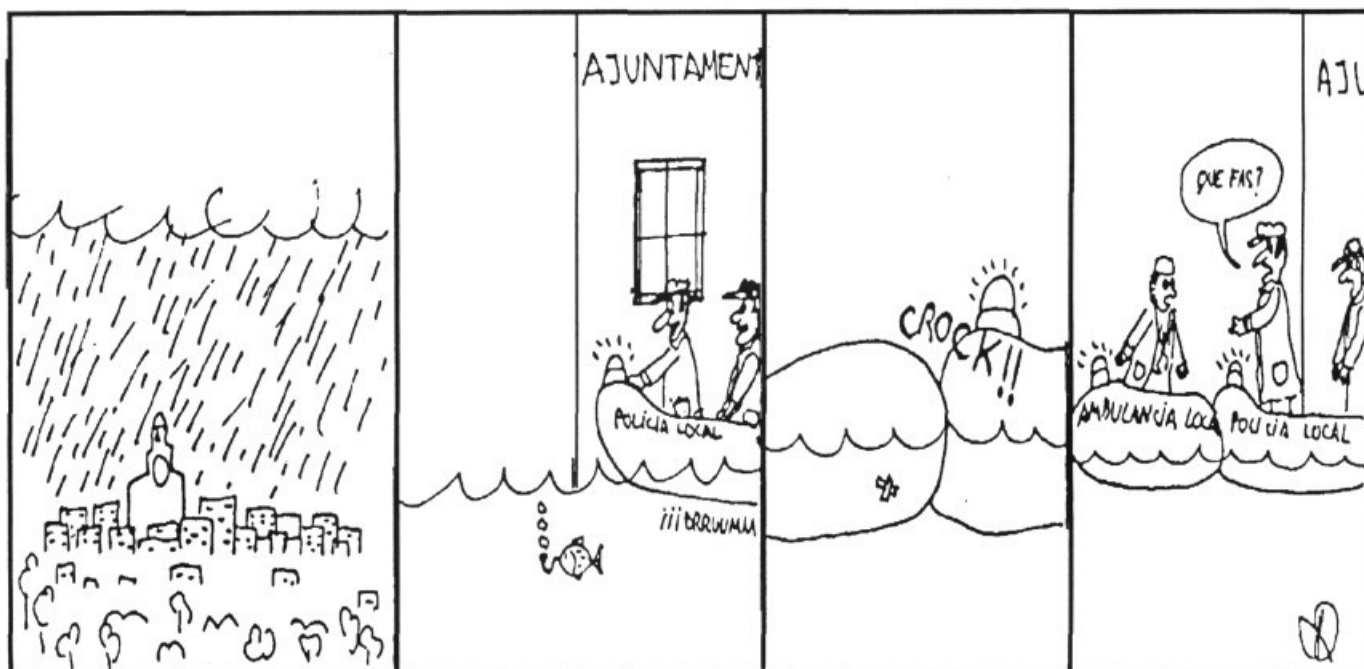
3.- Crec que és un crim; no té gens de respecte pel medi ambient.

4.- Una partida de mesos (devers el juny).

5.- Sí, ja que per TV saben què passa per aquí.

I res més per avui, això és el que es pensa per aquí d'aquesta qüestió. Estam molt enfora dels trets i de les bombes (geogràficament, l'Irak i la costa del Pacífic d'Estats Units es troben a un cap i a l'altre del món), però n'hi ha dels entrevistats que tenen qualche amic o conegut a la guerra, aleshores ja no pareix tan llunyana.

Damià Prohens.

Damià Huguet.

No som donat a venerar les persones pels reconeixements honorífics que els hagin pogut concedir després de morts unes institucions que, al cap i a la fi, solen malinterpretar la transcendència. I no ho som, entre d'altres raons, perquè amb aquestes honors molt sovint el que es fa és cercar una excusa per evidenciar un marcat interès que sol atànyer més que res al protagonisme de qui els concedeix, deixant en segon pla el personatge homenatjat. A la nostra vila almanco s'ha evidenciat aquesta clarividència, i encara que no vulgui entrar en detalls -cosa que podria fer si disposàs de més espai i ganes de fer-ho-, no puc estar de dir que una certa olor de naftalina entabana els salonets on la mediocritat cultural té tota la floritura de les capelletes, atorgant, per conveniències diverses, un to de vegades excessiu d'importància al passat, i deixant de banda, com si no fossin preocupants i vius, els fets presents.

El fet, vist amb ulls d'ara, és que Joan Ballester va ésser nomenat Fill Il.lustre de la nostra vila l'agost de l'any 1953. Aquell dia d'estiu hi va haver discursos i pamflets diversos a la Plaça d'Es Pou Nou; i un retrat seu -la imatge del qual és lògicament apòcrifa- decora les parets sumptuoses de La Sala.

No entraré en més detalls d'aquell solemne acte ple d'emblemes i ambalums que evidenciaven una quasi tragicomèdia. Però diré, obert a la raó, que Joan Ballester,

FRA JOAN BALLESTER, CATALÀ DE MALLORCA

a més de semblar-me el més representatiu de tots els campaners il.lustrats, fou una persona de la qual voldria tenir-ne més notícia i, sobretot, conèixer la seva obra; una obra malauradament recosida en fulls manuscrits a biblioteques selectes i per tant inèdita, callada i fosca.

Potser l'encant que més m'empeny a interessar-me per la persona, i per la seva obra, sigui la referència que en fa Anselm Turmeda a les «Cobles de la divisió del Regne de Mallorca», i que és tot un símptoma innegable d'interès viu i incisiu que el fa mereixedor de tot elogi. Són coses, aquestes, de les quals en podríem parlar extensament; i potser seria necessari fer-ho amb profunditat i rigor, sobretot per assentar d'una vegada per totes els fets reals i la personalitat influent d'aquest il.lustre campaner.

Aquí, però, no pretenc, ni molt manco, intentar estructurar una anàlisi històrica de Joan Ballester, sinó que aquest article ve motivat més que res per la troballa d'un document que ens parla ben a les clares de la seva nacionalitat, cosa que fins ara restava oculta en la paperassa oficial que tants de fets transcendents ens han amagat; i al qual em sembla que li hem de donar llum viva amb tota severitat i com pertoca.

Descendent de Berenguer Ballester -qui amb el Rei En Jaume va aconseguir Mallorca l'any 1229- Joan Ballester va néixer a Campos l'any 1305 (la data no és precisa). Segons els seus biògrafs, va ésser teòleg i general dels carmelites, estudiant a la Sorbona de París, on explicà les *Sentències* i *Sagrada Escriptura*. L'any 1358 fou nomenat general del seu orde al capítol de Bordeaus; convocà els capítols generals de Trève-

ris (1362), Montealbano (1366), Montpeller (1369) - on promulgà unes noves constitucions de l'orde conservadores a la Biblioteca Vaticana-, i d'Aris de Provença (1372). Compilà les seves lliçons de teologia en un comentari *Super libros sententiarum* i és autor, entre d'altres obres, del *De bello forti militantis Ecclesiae et Antichristi sive de novissimis temporibus*, impugnació, segons sembla, de les doctrines dels fraticelli. Joan Ballester morí a la Ciutat de Mallorca el 30 de setembre de l'any 1374. Les seves despulles foren enterrades al Convent del Carme, i posteriorment transladades -juntament amb les d'altres frares- a la fossa comuna de l'Hospital General d'Es Camp Roig de Ciutat. Temps era temps. I, ara, la foscor.

Del que voldria donar notícia, però, i com he anotat abans, és d'un manuscrit que ens dona fe de la catalanitat del nostre Fill Il.lustre. el text pertany a l'obra *Historia Chronologica Priorum Generalium Carmelitanum*: (Pàg. 91). En la qual podem llegir (n'ha fet la traducció de l'original llatí en què està redactat un catedràtic de la Universitat de les Illes Balears) el següent:

«Joannes Ballistarius, vulgament pronunciat Ballester, català de nació i nascut a un poble que es diu Campos, és adscrit a l'institut cenobític carmelità de Mallorca i segurament per això és anomenat per alguns «el mallorquí».

En les actes dels capítols generals dels anys 1351 i 1354 es llegeix que (era) destinat com a lector, primer de Sagrades Escriptures i després de *Sentències*, a Lutècia dels Parisís (París), en l'inclit liceu de la qual obtingué posteriorment el grau de

batxiller».

És evident, per tant, que podem dir ben clarament i obertament que Joan Ballester era un català de Mallorca (català de nació). Un campaner mereixedor d'un reconeixement a la seva personalitat i a la seva obra que encapçala set segles d'una continuïtat que aprofundeix...

Seria necessari meditar sobre aquests fets, i sobretot ara, quan molts comencen a obrir els ulls després de tants anys de rutina vana, assentant els fonaments del futur que vivim. Simplificant la transcendència -i referint-me a aquests apunts històrics- crec que és ben hora que els campaners ens sentiguem més responsables i més identificats amb el nostre passat, defensant, com tants d'altres ho feren segles enrera, la nostra identitat nacional, el nostre nom, la nostra llengua, les nostres tradicions. Pens que és un insult -directe i provocatiu- voler donar el nom de **Juan** al primer Fill Il.lustre de Campos. Pens que ocultar la saviesa, l'esperit humà i la rigorositat d'aquest català de Mallorca que va ésser fra Joan Ballester és voler renegar de la nostra identitat. I, ja parlant d'una manera més esquemàtica, i a la vegada enaltidora, diria que, a fra Joan Ballester, l'hem de considerar el primer campaner universal; un campaner que va il.luminar els savis de la Sorbona de París i que avui se'ns presenta com una fita elemental, sòlida, amb una obra del tot testimonial i significativa, d'un humanisme profund, que hauríem de reivindicar obertament.

La llengua,
feina
de tots

Josep Antoni Sala i Toral.

Com va? Ja som aquí un altre cop.

Avui, per no perdre el costum, xerrarem de futbol i de bàsquet. L'equip de Primera Regional ja ha perdut, fins aquí, (21 jornades) dos partits. Això ha tingut com a conseqüència que les distàncies s'han acursat entre el Campos i el segon classificat, el Marratxí (a només 3 punts). Però encara tenim un clar avantatge respecte al Binissalem (6 punts). Hem de pensar que el Campos, enguany sí, ha d'ascendir.

Els que també estan realitzant una temporada molt bona són els juvenils d'en Toni Prohens «Nina», que van a la sisena posició de la taula, a un punt del cinquè classificat, Poblense, però amb un partit menys, cosa que vol dir que tenen opció a pujar a lloc.

Tant els Cadetes com els Infantils estan situats a la zona mitjana de la classificació, però això no és significatiu de cara al resultat final de la lliga.

Els Benjamins B són els que (damunt el paper) més malament estan complint la temporada: van a la penúltima posició. Però això tampoc pens que sigui significatiu si tenim en compte que són tots al.lots que comencen enguany. L'any que ve ja anirà millor.

Avui també us parlaré de bàsquet i començaré pels més grans, els de Tercera Divisió. Aquest equip, a principis de temporada ens ins-

pirava molta confiança, però, entre la inexperiència i les lesions han minvat l'equip i l'han desplaçat als darrers llocs de la classificació. De totes maneres esperam que en els play-off les coses canviïn i conservem la categoria, seria tot un èxit.

Els Juvenils estan realitzant una campanya també meritòria, encara que una mica irregular.

Els que no estan perdonant són els dos equips Infantils, tant els nins com les nines. Tots dos van en segona posició, i l'equip masculí a la primera fins fa ben poc. Això és molt destacable, així com també ho és la feina de les dues entrenadores: na Catalina Vidal (femení) i na Sebastiana Calafat (masculí). La meua més cordial enhorabona.

Referent al meu article del mes passat, canviant de tema, volia dir que vaig parlar amb n'Antoni Lladó, que, com sabeu, és el responsable d'esports de l'Ajuntament, i em va assegurar que el tema del pavelló encara no està clos, que és casi segur, però hi manca el «quasi», també em va dir que no tots els polítics són iguals i que no tots són com jo els vaig descriure. D'acord. Present les meves disculpes i no voldria haver molestat ningú.

Però, pensant, pensant, que sempre és bo, vaig arribar a la conclusió que hi havia alguna cosa que no funcionava: si el pavelló no està aprovat, per què, o per qui es va filtrar a la premsa la seva imminent construcció a finals d'any o principis del proper?. Una de dues: o a l'Ajuntament hi ha filtracions poc recomenables o això és electoralisme com jo som Pep.

FORA DE BANDA

	J	G	E	P	F	C	Ptos
1. Campos	21	14	5	2	32	11	33 + 13
2. Marratxí	21	12	6	3	48	26	30 + 10
3. Binissalem	21	9	9	3	44	23	27 + 7
4. Col·lerense	21	9	8	4	34	21	26 + 6
5. V. Lluch	21	10	6	5	37	30	26 + 4
6. Pto. Pollensa	21	10	5	6	38	27	25 + 4
7. Escolar	18	10	2	6	31	22	22 + 3
8. Sant Jordi	21	8	4	9	27	31	20 - 2
9. R. Molinar	21	7	5	9	32	34	19 - 3
10. Artá	21	6	7	8	27	36	19 - 3
11. Independent	20	6	6	8	28	28	18
12. Barracar	20	7	4	9	26	27	18 - 4
13. Consell	21	6	5	10	28	32	17 - 5
14. Soledad	21	6	5	10	27	36	17 - 5
15. Alquerfa	20	5	5	10	19	27	15 - 5
16. At. Rafal	20	7	1	12	26	44	15 - 5
17. Petra	19	4	5	10	24	38	13 - 3
18. Cás Concos	20	2	4	14	24	59	8 - 12

INFANTILES PRIMERA REGIONAL A

B.R. Llull, 2 - Pollensa, 2
 Montuiri, 0 - Poblense, 5
 Olímpic del M., 3 - Badia C.M.S.S., 1
 Petra, 0 - Campos, 9
 Escolar, 0 - Binissalem, 2
 Cardessar, 0 - Barracar, 0
 Murense, 2 - J. Sallista, 5
 P. Pollensa, 4 - P. Cristo, 2

Olímpic del M.	19	18	0	1	90	7	36
Poblense	17	15	1	1	95	9	31
Binissalem	17	14	1	2	53	14	29
Murense	18	11	3	4	57	22	25
J. Sallista	19	10	4	5	47	30	24
P. Pollensa	19	11	2	6	51	45	24
Barracar	19	8	4	7	49	41	20
Campos	17	7	5	5	57	27	19
Pollensa	18	7	5	6	30	21	19
Badia C.M.S.S.	18	6	2	10	46	43	14
B.R. Llull	18	5	3	10	43	52	13
Montuiri	18	6	0	12	28	52	12
Cardessar	17	2	5	10	25	43	9
Escolar	16	2	2	12	36	57	6
P. Cristo	19	2	1	16	24	78	5
Petra	17	0	0	17	2	191	0

JUVENILES PRIMERA REGIONAL A

Petra, 2 - J. Sallista A., 3
 Sóller, 1 - Poblense, 0
 Barracar, 6 - España, 3
 Campos, 1 - Manacor B, 1
 Murense, 2 - Pollensa, 1
 Binissalem, 0 - Felanitx, 0
 Badia - Descansa

J. Sallista A.	21	16	1	4	67	23	33
Sóller	21	14	2	5	46	23	30
Barracar	20	13	1	6	52	33	27
Badia	20	10	7	3	31	21	27
Poblense	21	9	6	6	33	17	24
Campos	20	10	3	7	38	21	23
Manacor B	20	8	6	6	47	36	22
España	21	7	6	8	44	45	20
Felanitx	22	6	6	10	27	28	18
Pollensa	21	6	5	10	31	49	17
Binissalem	21	6	4	11	35	58	16
Murense	21	6	4	11	30	54	16
Petra	21	3	3	15	26	73	9
Escolar	20	2	4	14	18	45	8

GRUPO F Zona Manacor

Vilafranca, 0 - Badia, 7
 Santanyi A, 17 - P. Cristo B, 0
 Felanitx B, 2 - C.S. Jordi, 5
 Barracar, 1 - España, 1
 Campos B, 0 - Porreres, 3
 Ses Salinas, 1 - Olímpic A, 4
 Escolar, 0 - APA Montuiri, 5

Santanyi A	16	16	0	0	142	5	32
Badia	17	16	0	1	80	10	32
Olímpic A	16	13	0	3	107	17	26
Porreres	17	12	1	4	50	18	25
Ses Salinas	17	11	1	5	62	38	23
APA Montuiri	16	9	1	5	38	28	19
C.S. Jordi	17	9	0	8	40	31	18
España	16	8	2	6	33	34	18
Felanitx B	17	5	1	11	19	59	11
Felanitx B	17	4	1	12	21	63	9
P. Cristo B	16	3	1	12	7	99	7
Vilafranca	16	3	0	13	13	62	6
Campos B	16	1	2	13	2	64	4
Escolar	16	0	0	16	2	88	0

GRUPO G Zona Manacor

Campos A, 10 - Santanyi B, 2
 Felanitx A, 7 - S. Servera, 0
 Barracar At., 0 - P. Cristo A, 3
 Escolar A, 0 - Avance, 4
 Porreres At., 1 - Olímpic B, 6
 Cardesar, - S'Horta, Susp.

Avance	15	13	2	0	70	9	28
Felanitx A	15	12	1	2	61	9	25
P. Cristo A	14	12	0	2	73	6	24
Olímpic B	14	10	0	4	53	27	20
Campos A	14	8	1	5	61	27	17
Escolar A	14	7	1	6	21	33	15
Cardesar	13	6	2	5	27	13	14
Santanyi B	15	5	0	10	23	77	10
S'Horta	14	4	1	7	15	37	9
Barracar At.	15	3	0	12	28	38	6
S. Servera	14	1	2	11	13	41	4
Porreres At.	15	0	0	15	7	105	0

CADETES grupo A

Colonia, 1 - Porreres, 3
 Escolar, 5 - Avance, 0
 S'Horta, 2 - Ses Salinas, 2
 Manacor A, 9 - España, 0
 Barracar, 2 - Campos, 3
 Montuiri, 2 - Badia, 0
 Cardessar, 1 - Margaritense, 1

Escolar	19	14	5	0	47	9	33
Manacor A	18	13	4	1	85	12	30
Cardessar	19	11	6	2	38	13	28
Badia	19	12	3	4	48	22	27
Margaritense	20	9	5	6	24	36	23
Montuiri	20	9	4	7	39	26	22
Campos	18	9	1	8	40	32	19
Ses Salinas	19	7	2	10	27	41	16
España	19	6	3	10	22	39	15
Avance	18	5	4	9	31	38	14
Porreres	19	6	2	11	29	48	14
Barracar	19	3	5	11	24	55	11
S'Horta	19	3	4	12	22	47	10
Colonia	18	0	2	16	10	68	2

ATLETISME

M. Barón i Puigserver

A causa del mal temps de les dues darreres setmanes no s'ha pogut celebrar la final comarcal a Felanitx, per la qual cosa vàrem haver de repassar les classificacions de Sa Ràpita i Lluçmajor per veure qui ens representaria a la final Insular, fins a la categoria aleví, i als campionats Territorials els cadets i infantils, que es van celebrar a l'hipòdrom de Son Bordils (Inca) el dia 9 de Febrer, on els resultats foren els següents:

INICIACIÓ MASC.	Joan Sánchez 33
	Joan Adrover 34
INICIACIÓ FEM.	Rosa Maria Prohens 6
	Maria M. Mas 28
ALEVÍ MASC.	Bartomeu Obrador 16
ALEVÍ FEM.	Antònia Garcia 19
	Francisca Maria Barceló 43
INFANTIL MASC.	Joan Mas 44
INFANTIL FEM.	Maria del Pilar Mas
	1era Campiona de les Balears
	Joana Maria Barceló 4
CADET FEM.	Margalida Vidal 3
	Maria del Carme Mas 9

Per tant, na Margalida Vidal queda classificada per a assistir al campionat d'Espanya però aconsellada pel seu entrenador Ion Puica, renuncià a assistir-hi per així no haver de rompre els entrenaments de pista, (això no va agradar a més d'un de la Conselleria) i en el seu lloc hi assistirà na Maria del Carme Mas, atleta també del Patronat Campos-Migjorn.

La categoria infantil era l'única on teníem un equip com-

plet, però fent 1era i 4arta amb les dues de les quatre nines que puntuaven (pareixia que no podíem perdre mai) tan sols no vam fer ni tercers. Amb això es demostra la falta d'interès d'alguns atletes, (no tots) que si vénen a entrenar, cosa que no fan cada dia, vénen a passar l'estona per sortir de casa seva. I la veritat és que no voldríem que les nines fondistes (pista i cross) tornassin la mala passada que els van fer les velocistes, quan les darreres les hauran de menester a pista per poder puntuar.

També les nostres dues atletes del club A.C. Pollença van córrer aquest cap de setmana, dia 10. A la Cabaneta (Marratxí) s'hi feia el campionat de les Balears federat i les nostres atletes es classificaren així: na L. de Fàtima Barceló 4arta a la categoria junior femení; i na Fina Hisado 2ona a la categoria Senior, elles dues aniran al campionat d'Espanya de les seves corresponents categories, a Logroño, el dia 3 de Març.

Na L. de Fàtima el pròxim cap de setmana assistirà al campionat d'Espanya per Clubs, a Ciudad Real. Us desitjам molta sort a totes.

De damunt a baix i d'esquerra a dreta:

- Llorenç Oliver
- Maria Miró
- Marc Lladonet
- Pere Lladonet
- Miquel Pons
- Antoni Sales
- Aina Maria Lladonet
- Antònia Juan
- Sebastià Lladonet

Com podeu veure tots han canviat molt i, el camp d'esports també, sortadament.

La nostra intenció és recordar els atletes que van començar, en un principi, l'atletisme en el nostre poble.

Arnau Perelló

RÀDIO CLUB CULTURAL CAMPOS

Hola amics de RESSÒ:

En aquesta ocasió us parlarem dels VIRUS d'ordinador.

Hi ha un virus que porta escrita la paraula ANARKIA i afecta els fitxers AUTOEXEC.BAT i COMMAND.COMM.

S'instal·la al disc dur, entre els programes existents. El seu nom és DIVENDRES 13.

Les anomalies que provoca al computador són les següents:

- a.- l'ordinador es bloqueja cada 60 minuts;
- b.- l'ordinador procesa les dades més lentament de l'habitual;
- c.- fa augmentar de tamany els programes, especialment

els d'extensió COM, EXE, SYS y BAT, el que es pot comprovar quan s'executa la instrucció DIR;

d.- alguns programes comencen a funcionar malament i altres no funcionen.

El virus no es pot detectar ni amb la instrucció DIR ni amb la TYPE, l'únic que es pot fer és utilitzar un dels programes existents per detectar i esborrar virus.

A Europa s'han detectat uns 300 tipus de virus que tenen diferents afectes sobre l'ordinador.

S'els hi dona el nom de virus perquè actuen sobre la computadora talment com ho fa un virus sobre les persones i provocant-los les malalties. Aquests mini-programes es multipliquen i es manifesten tant en la destrucció de tots els programes del disc dur, com danyant les dades o informacions enregistrades dins ell. Si tenim un disquet i el formatejam, podem eliminar els virus que contingui, però no esborrarem ni els virus ni els programes del disc dur, ja que quan formatejam el disc dur l'ordinador va llegint pista a

pista i sector a sector. Si troba algun sector espenyat, el computador l'escriu als directoris perquè no es pugui llegir o escriure a aquest sector i pista. Les millors solucions que hem trobat al problema són aquestes:

- a.- aturar l'ordinador (si està en marxa), tornar-lo engegar i carregar un sistema operatiu sense virus;
- b.- formatejar el disc per esborrar els directoris;
- c.- crear un mini programa en blanc, és a dir, sense informació (buit) i multiplicar-lo fins que ompli un disc petit i a continuació passar-lo al disc dur i tornar-lo multiplicar fins que cobreixi un 96 % de la seva capacitat total;
- d.- llegir el disc per comprovar que efectivament està buit de programes, dades i qualsevol altra informació;
- e.- formatejar un altre pic el disc dur i registrar-hi els programes no danyats pel virus.

Hi ha diferents maneres d'agafar un d'aquests virus. Veiem-ne algunes:

- 1a) copiant un fitxer protegit emprant un programa copiadors;

2a) copiant un disquet contaminat que ens passi un company, ja que un virus pot estar molt temps aletargat, sense produir cap efecte i no es nota la seva presència fins que es manifesta;

☆☆☆☆☆☆

Per altra banda us direm que en el sorteig de la minicadena musical que es va realitzar el passat cinc de gener la terminació va esser 241 i la guanyadora fou Francisca Villalonga i Bujosa.

Des d'aquí li donam l'enhorabona i donam les gràcies a la tenda d'ESPOUNOU i a tots els que han col·laborat i han fet possible que el Ràdio Club tenguí avui una emissora de C.B. 27 Mhz homologada i una altra de 144 Mhz, la qual s'usa no tan sols pels radioaficionats, sinó també per Protecció Civil.

Fins la pròxima.
Salutacions del

RÀDIO CLUB CULTURAL

ESCACS

El 3er torneig d'escacs individual organitzat pel restaurant «Sa Canova» començà dia 4 de gener i va acabar dia 1 de febrer. En aquest torneig hi participaren jugadors de tota Mallorca i fins i tot internacionals.

El 1er classificat fou Cosme Brull de Palma amb 7 punts de 8 possibles; el se-

gueix el Mestre Internacional rus Boris Stotnik de l'equip de Santa Margalida amb la mateixa puntuació, però en inferioritat de Bachotly. El tercer classificat fou Joan Planas de Palma amb 6 punts de 8.

Els set jugadors de Campos presents en aquest torneig quedaren classificats de la següent manera:

Nº 10 Francesc Pomar amb 5'5 punts de 8 possibles

Nº 18 Pere Ramis amb 5 de 8 possibles

Nº 25 Miquel Ollers

Nº 36 Rafel Garcies

Nº 43 Jaume Lladó

Nº 58 Miquel Mulet

Els quatre darrers participants campaners no van superar la barrera dels 5 punts. Joan Molina fou eliminat.

El torneig va esser un èxit de participació i d'organització.

Des d'aquí donam l'enhorabona a tots els participants i organitzadors.

Francesc Mas i Ferrari.

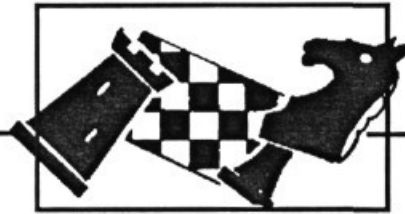
Jaume Lladó.

El Campos aconseguí de mantenir la categoria

Sí, amics de Ressò: després d'una temporada en què ens ha fet passar molta pena, anant sempre a la cua de la taula, el Campos A, únic equip que, des que es va instituir el Campionat de Mallorca per equips, sempre ha estat a preferent, la màxima categoria dels escacs insulars, continuarà estant-hi, com a mínim, un any més.

Ja són llunys els moments d'angúnia i de passar pena; s'ha salvat la categoria. Recordem un poc el procés. Un cop acabada la segona fase de la lliga, el Campos només

ESCACS

havia aconseguit un punt dels deu possibles, per la qual cosa va quedar al grup de descens, format pels quatre darrers classificats: el Felanitx, l'Alcúdia, el Costa de Calvià i el Campos, dels quals tres havien de devallar a Primera i només un mantindria la categoria. El sistema elegit per la Federació fou l'eliminatòria a doble volta. A la primera ronda, quedaren aparellats el Felanitx amb el Costa de Calvià i el Campos amb l'Alcúdia.

Dia 24 de Novembre, al Bar Can Nina, el Campos A s'enfrontà a l'Alcúdia amb els jugadors: Miquel Ollers, Rafel Garcias, Miquel Ramis, Pere Ramis, Antoni Ballester i Jaume Lladó i guanyà el nostre equip per 3'5 a 2'5. El dissabte que vingué davant a Alcúdia es disputà el matx de tornada, al qual el Campos acudí amb l'equip titular: Francesc Pomar, Miquel

Ollers, Rafel Garcias, Miquel Ramis, Pere Ramis i Antoni Ballester i guanyà una altra vegada.

A la segona ronda, l'equip campaner hagué de jugar amb el Costa de Calvià, que havia eliminat el Felanitx. Al matx d'anada el resultat fou de Costa de Calvià 2 - Campos 4, en el qual també jugà l'equip titular campaner. El matx de tornada, una altra vegada amb la totalitat dels jugadors titulars, es disputà a Can Nina dia 15 de desembre i finalitzà amb un empat a tres, la qual cosa suposà el descens a Primera del Costa de Calvià i la salvació per al nostre equip.

Quant als equips de Tercera, el Campos B i el Campos C, no s'aconseguí l'esperat ascens per problemes de darrera hora. El Campos B, un equip pensat des del principi per pujar, tot i que estava ben col·locat a la taula classificatòria, no pogué comptar, a

les dues darreres rondes, amb els jugadors titulars, motiu que va impossibilitar l'escens.

El Campos C, l'equip juvenil del club Foment d'Escacs, encara que havia tingut uns començaments poc esperançadors, va remuntar bastants posicions a les darreres jornades i acabà la lliga quasi a la meitat de la classificació.

Per altra part, el passat divendres dia quatre va començar al restaurant Sa Canova el Torneig Obert d'Escacs de Sa Canova que enguany compta amb setanta-dos participants, entre ells aquests campaners: Francesc Pomar, Miquel Ollers, Rafel Garcias, Pere Ramis, Joan Josep Molina, Jaume Lladó, el juvenil Miquel Mulet i l'afecionat Antoni Fiol. El mes que ve us informarem dels resultats obtinguts pels nostres jugadors.

ESCACS

IV TORNEIG DE NADAL D'ESCACS PER A JOVES '90 - '91

Una vegada acabat aquest torneig que es va jugar durant sis rondes les passades vacances de Nadal, la classificació ha quedat així: En la categoria de majors de 14 anys han quedat empatats a 5 punts i mig en Damià A. Verger i en Pere López, encara que la primera posició ha estat atorgada a en Damià per un punt més de bulchotz sobre en Pere (23'5 - 22'5). Empatats a 4 punts han estat els tercer i quart

lloc per en Francesc Mas i en Francesc X. González respectivament. Finalment la quinta posició l'ha obtinguda en Toni Burguera amb 3 punts.

En la categoria de 12 a 14 anys el primer ha estat en Miquel Mulet i el segon en Joan Oliver, ambdós amb 4 punts. El tercer lloc l'ha obtingut en Joan Biel Vidal amb 3 punts.

En la categoria de 10 a 12 anys els dos primers, Matics Coll i Bartomeu Lladonet, han compartit la primera posició empatats a 3 punts. La tercera plaça ha estat per en Florencio García també amb 3 punts, però amb més

baix bulchotz i la quarta per en Francesc Barceló amb 2 punts.

En la categoria de 8 a 10 anys el guanyador ha estat en Josep Ramis empatat a 3 punts amb el segon, n'Antoni Adrover, que guanyà al primer per mig punt de bulchotz (13-12'5).

Finalment en la categoria de menors de 8 anys el guanyador ha estat en Joan Sánchez empatat a 1'5 punts amb n'Antoni Bonet, i guanyant el primer per 2 punts de bulchotz.

Una de les partides més disputades del torneig la varen jugar en Damià A. Verger

i en Pere López per liderar la classificació i que va acabar en taules.

Esperam que els pròxims anys es pugui seguir jugant aquest torneig amb tanta o més participació com la que ha tingut els darrers anys fins ara.

El diumenge dia 6 en Miquel Ollers va jugar unes simultànies amb els nins i joves assistents i tot seguit es va donar l'acte per acabar amb l'entrega de premis del torneig. Cal destacar que ningú no va aconseguir guanyar a en Miquel Ollers, però bastantes partides varen acabar en taules.

SA
RUA

1991

S
A
R
U
E
T
A

FOTO: FOTO VIDAL

A on podeu
fer-vos unes
imatges així,
sense necessitat
de copiar-les?

INFINITAT
D'OPCIONES

- * *Estudi a partir de 4.000 Ptes.*
- * *Reportatge Foto o Vídeo des de 57.000 Ptes.*
- * *Nous i originals models de recordatoris. Els més personals i que no es tiren.*
- * *I no oblidei el nostre servei de revistes. És millor qualitat a molt bon preu.*

Vidal

CAMPOS - TEL. 65.06.43

RESERVI JA. ENCARA HI ES A TEMPS